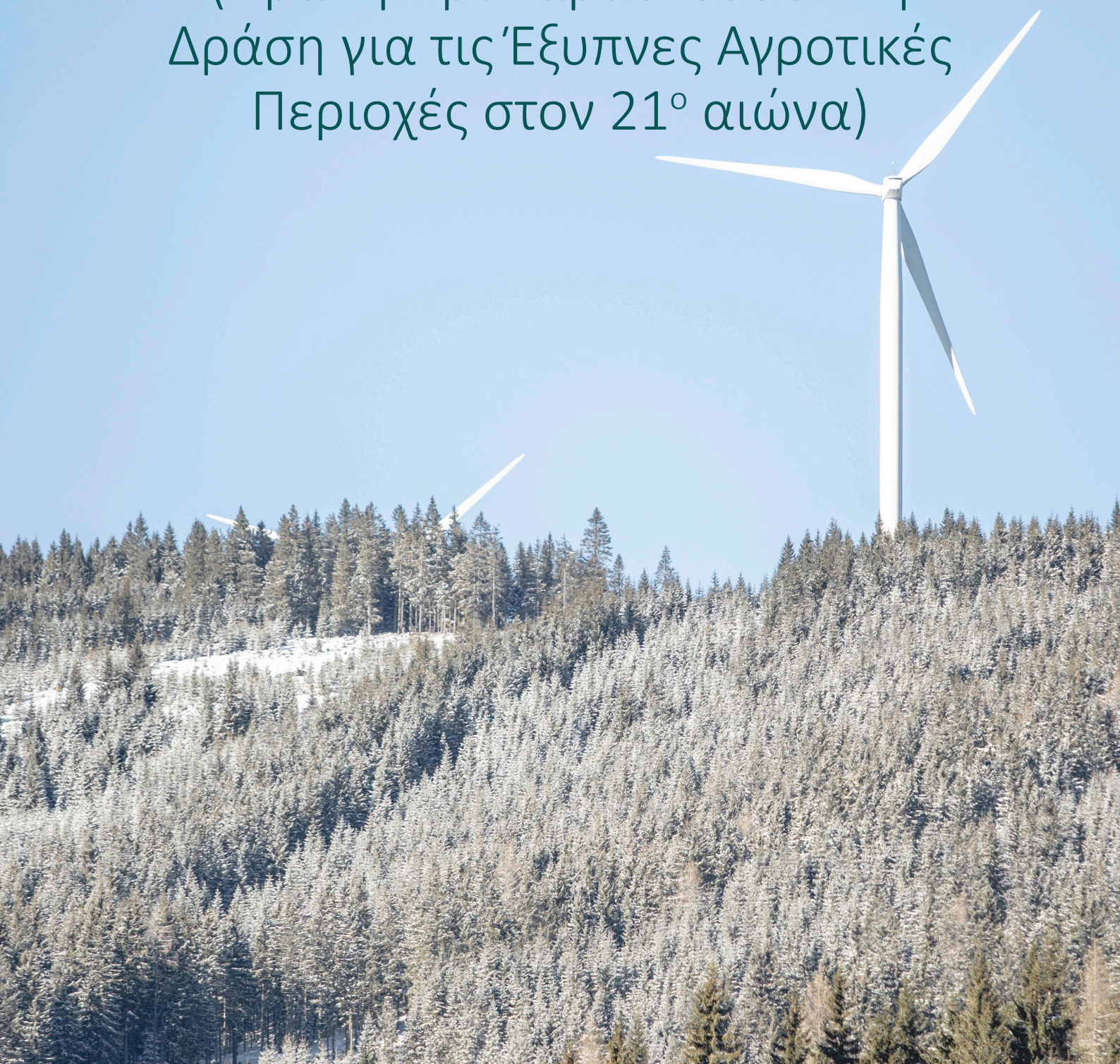

Οδηγός για τη δημιουργία ενός Έξυπνου Χωριού

Smart Rural 21

(Πρώτη Προπαρασκευαστική
Δράση για τις Έξυπνες Αγροτικές
Περιοχές στον 21^ο αιώνα)

Οδηγός για τη δημιουργία ενός Έξυπνου Χωριού

Smart Rural 21: Πρώτη Προπαρασκευαστική Δράση για τις Έξυπνες Αγροτικές Περιοχές στον 21ο αιώνα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	1
1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΕΞΥΠΝΟ ΧΩΡΙΟ;.....	2
1.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΧΩΡΙΟ;.....	3
1.2 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΞΥΠΝΟ;.....	4
1.3 ΣΕ ΤΙ ΔΙΑΦΕΡΕΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΕΞΥΠΝΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ LEADER/CLLD;.....	6
2. ΠΩΣ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΤΑΙ ΜΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΞΥΠΝΟΥ ΧΩΡΙΟΥ;.....	7
2.1 ΓΙΑΤΙ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΞΥΠΝΟΥ ΧΩΡΙΟΥ;.....	7
2.2 ΠΟΙΑ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΜΙΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΕΞΥΠΝΟΥ ΧΩΡΙΟΥ;.....	9
2.3 ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΕΙ ΜΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΞΥΠΝΟΥ ΧΩΡΙΟΥ;.....	11
3. ΠΩΣ ΘΑ ΥΛΟΠΟΙΗΘΕΙ Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΘΑ ΑΝΑΠΤΥΧΘΟΥΝ ΕΞΥΠΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ;.....	12
3.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΕΞΥΠΝΗ ΛΥΣΗ;.....	12
3.2 ΠΩΣ ΕΝΤΟΠΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΣΩΣΤΕΣ ΕΞΥΠΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ;.....	13
3.3 ΠΩΣ ΘΑ ΕΠΙΤΕΥΧΘΕΙ Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΛΥΣΕΩΝ;.....	17
4. ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ.....	20

Συγγραφέας: Edina Ocsko (E4O Group)

Γραφικό σχέδιο: Veneta Paneva (E4O Communications)

Φωτογραφία εξωφύλλου: Windmills, Stanz, Αυστρία, ©Karoline Karner

Φωτογραφία οπισθόφυλλου: Ost-Oga, Tomaszyn, Πολωνία ©Jakub Mikołajuk, Ostoja Natury

Ο παρών Οδηγός συντάχθηκε στο πλαίσιο σύμβασης με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι απόψεις που εκφράζονται σε αυτό είναι μόνο του αναδόχου και δεν αντιπροσωπεύουν εκείνες της επίσημης θέσης της αναθέτουσας αρχής.

Κοινοπραξία Έργου: E4O Group, IfLS, empirica, Innovatiesteunpunt, Agricultural University of Athens, eConcepts

Αριθμός Αναφοράς Σύμβασης: AGRI-2019-409

Πελάτης: DG AGRI

Επικεφαλής έργου:

Χρηματοδότηση:

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αν είστε μέλος μιας αγροτικής κοινότητας που φιλοδοξεί να γίνει «εξυπνότερη» ή αν παρέχετε υποστήριξη σε αγροτικές κοινότητες που θέλουν να γίνουν «εξυπνότερες», ο παρών οδηγός προορίζεται για εσάς. Ο παρών οδηγός προορίζεται επίσης για εσάς, αν απλώς θέλετε να κατανοήσετε περισσότερο την έννοια των **Έξυπνων Χωριών**: να κατανοήσετε τη σημασία του όρου «έξυπνο» και του όρου «χωριό». Ο οδηγός είναι το αποτέλεσμα δύο ετών εντατικής συνεργασίας με αγροτικές κοινότητες σε ολόκληρη την Ευρώπη, στο πλαίσιο του Έργου «Πρώτη Προπαρασκευαστική Δράση για τις Έξυπνες Αγροτικές Περιοχές στον 21^ο αιώνα» (Έργο Smart Rural 21). Το Έργο είχε και έχει ως στόχο να υποστηρίξει αγροτικές κοινότητες σε ολόκληρη την Ευρώπη, ώστε να αναπτύξουν και να υλοποιήσουν δικές τους στρατηγικές έξυπνων χωριών με πειραματικό τρόπο, αλλά και να αντλήσουν συμπεράσματα και συστάσεις από τη διαδικασία αυτή. **Επιλέχθηκαν είκοσι μία αγροτικές κοινότητες** – με ποικιλόμορφα χαρακτηριστικά – από ολόκληρη την Ευρώπη, προκειμένου να λάβουν υποστήριξη για την ανάπτυξη και την υλοποίηση της στρατηγικής τους μέσω του Έργου Smart Rural 21. Λόγω του μεγάλου ενδιαφέροντος συμμετοχής από αγροτικές κοινότητες, στο έργο συμμετείχαν πάνω από 100 ακόμη αγροτικές κοινότητες, που αποκαλούνταν Κοινότητες «Come Along!» («Ελάτε κι εσείς!»), μέσω διάφορων ανταλλαγών μεταξύ χωριών και δράσεων απόκτησης ικανοτήτων.

Τη διαμόρφωση τόσο του Έργου όσο και αυτού εδώ του οδηγού, καθοδήγησε η ίδια αρχή: **και τα δύο προορίζονται για αγροτικές κοινότητες**. Το Έργο Smart Rural 21 εργάζεται εξ αρχής με Κοινότητες και επικεντρώνεται στις ανάγκες των Κοινοτήτων, από την ανάπτυξη στρατηγικών έως την υλοποίηση έξυπνων λύσεων. Ο παρών οδηγός βασίζεται στην εμπειρία της συνεργασίας με αγροτικές κοινότητες, στα σχόλια τους, στις προκλήσεις αλλά και στα επιτεύγματα που σημάδεψαν τη διαδρομή τους. Μέσω του οδηγού, μοιραζόμαστε μαζί σας την εμπειρία που συσσωρεύτηκε καθ' όλη τη διάρκεια του έργου και την καθιστούμε προσβάσιμη σε ένα ευρύ ακροατήριο ενδιαφερομένων μερών, ώστε να επωφεληθεί και αυτό από τη διαδικασία όσο το δυνατόν περισσότερο.

Ο παρών οδηγός δεν έχει ως στόχο να παρουσιάσει μια πλήρως αναλυτική εργαλειοθήκη για το ταξίδι της μεταμόρφωσης μιας αγροτικής κοινότητας σε «Έξυπνη». Στοχεύει περισσότερο στο να περιγράψει ένα πλαίσιο, να επισημάνει τα βασικά διδάγματα και να καταδείξει τις κατάλληλες πηγές και πόρους για τις ενδιαφερόμενες Κοινότητες. Αν θέλετε να ξεκινήσετε το δικό σας ταξίδι των Έξυπνων Χωριών, θα χρειαστεί να διερευνήσετε αναλυτικότερα τους διαθέσιμους πόρους και να προσαρμόσετε την εργαλειοθήκη στις δικές σας ανάγκες. Ελπίζουμε ότι ο οδηγός θα σας βοηθήσει να πατήσετε γερά στα πρώτα βήματα του ταξιδιού σας!

Edina Ocsko (Συντονίστρια Έργου) εκ μέρους της Ομάδας του Έργου Smart Rural 21

1 Πρόκειται για έργο διάρκειας 2,5 ετών με χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (DG AGRI) και υπό τον Συντονισμό της Ομάδας E40.

Οδηγός για τη δημιουργία ενός Έξυπνου Χωριού

1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΕΞΥΠΝΟ ΧΩΡΙΟ;

Αν και τις τελευταίες δεκαετίες έχουν εμφανιστεί αρκετά «έξυπνα» χωριά, η ίδια η έννοια των Έξυπνων Χωριών είναι σχετικά νέα και διαμορφώθηκε για πρώτη φορά «επίσημα» το 2017 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μέσω της Δράσης της Ε.Ε. για τα Έξυπνα Χωριά, με πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Την ίδια χρονιά, το Σημείο Επαφής του Ευρωπαϊκού Δικτύου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΔΑΑ/ENRD) ξεκίνησε τη λειτουργία της [Θεματικής ομάδας εργασίας για τα Έξυπνα Χωριά](#) για να διευκολύνει την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των ενδιαφερομένων

Στον ορισμό για τα Έξυπνα Χωριά (όπως αυτός προσδιορίζεται από το Πιλοτικό έργο για τα Έξυπνα Οικολογικά-Κοινωνικά Χωριά) δηλώνεται ότι: Τα Έξυπνα Χωριά είναι κοινότητες που βρίσκονται σε αγροτικές περιοχές και αναπτύσσουν έξυπνες λύσεις προκειμένου να αντιμετωπίσουν προκλήσεις στο τοπικό τους περιβάλλον. Αξιοποιούν υπάρχοντα τοπικά πλεονεκτήματα και ευκαιρίες για να εμπλακούν σε μια διαδικασία βιώσιμης ανάπτυξης της επικράτειας τους. Βασίζονται σε μια συμμετοχική προσέγγιση για να αναπτύξουν και να υλοποιήσουν δικές τους στρατηγικές για τη βελτίωση

σχετικά με αυτή τη νέα έννοια. Μεταξύ του 2018 και του 2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε το Πιλοτικό έργο για τα Έξυπνα Οικολογικά-Κοινωνικά Χωριά, με στόχο να διαμορφωθεί ένας ολοκληρωμένος ορισμός για τα Έξυπνα Χωριά ως έννοια, καθώς και να προσδιοριστούν συναφείς βέλτιστες πρακτικές και περιπτώσιολογικές μελέτες. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το κάθε κράτος μέλος ενδέχεται να διαθέτει δικό του ορισμό για τα Έξυπνα Χωριά, προσαρμοσμένο στο εθνικό του πλαίσιο.²

των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών συνθηκών τους, ιδιαίτερα μέσω της προώθησης της καινοτομίας και της κινητοποίησης λύσεων που προσφέρονται από τις ψηφιακές τεχνολογίες. Τα Έξυπνα Χωριά επωφελούνται από τη συνεργασία και τη σύναψη συμμαχιών με άλλες κοινότητες και φορείς σε αγροτικές και αστικές περιοχές. Η έναρξη και υλοποίηση των στρατηγικών των Έξυπνων Χωριών μπορεί να βασίζεται σε υπάρχουσες πρωτοβουλίες και να χρηματοδοτείται από μια ποικιλία δημόσιων και ιδιωτικών πόρων.

Η 1η Προπαρασκευαστική Δράση για τις Έξυπνες Αγροτικές Περιοχές στον 21ο αιώνα – [Έργο Smart Rural 21](#) (Δεκέμβριος 2019 – Νοέμβριος 2022), είχε ως στόχο τη μετουσίωση του ορισμού αυτού σε ένα πραγματικό πλαίσιο, μέσω της παροχής υποστήριξης σε χωριά σε ολόκληρη την Ευρώπη για την ανάπτυξη και την υλοποίηση στρατηγικών διαμόρφωσης έξυπνων χωριών. Η 2η Προπαρασκευαστική Δράση για τις Έξυπνες Αγροτικές Περιοχές στον 21ο αιώνα

– [Πρόγραμμα Smart Rural 27](#) ξεκίνησε το 2020 (και θα διαρκέσει έως τα τέλη του 2023) με στόχο να υποβοηθήσει το αποτελεσματικό πλαίσιο στήριξης των Έξυπνων Χωριών σε ολόκληρη την Ευρώπη, μέσω της εργασίας ανάλυσης στοιχείων και της κοινοποίησης πληροφοριών (τόσο σχετικά με τις έξυπνες αγροτικές κοινότητες όσο και με την υποστήριξη των Έξυπνων Χωριών), καθώς και της εγκαθίδρυσης ενός Πιλοτικού Παρατηρητηρίου Έξυπνων Χωριών.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΩΝ ΕΞΥΠΝΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε.

Η έννοια των Έξυπνων Χωριών υπήρξε ανέκαθεν ελκυστική, αλλά και γεμάτη προκλήσεις όσον αφορά την ακριβή ερμηνεία και εφαρμογή του ορισμού της.

Δύο βασικά ερωτήματα που συχνά προκύπτουν σε σχέση με τα Έξυπνα Χωριά είναι «τι είναι έξυπνο» και «τι είναι χωριό». Ας ξεκινήσουμε με το δεύτερο.

² Δείτε επίσης τα [δελτία πληροφοριών των Κρατών Μελών](#) για τους ορισμούς που ισχύουν σε εθνικό επίπεδο.

Πρώτη Προπαρασκευαστική Δράση για τις Έξυπνες Αγροτικές Περιοχές στον 21^ο αιώνα

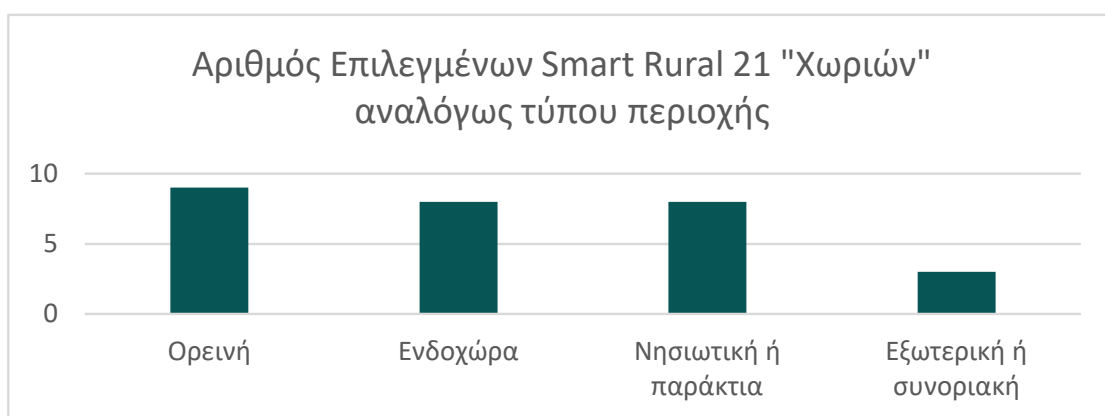
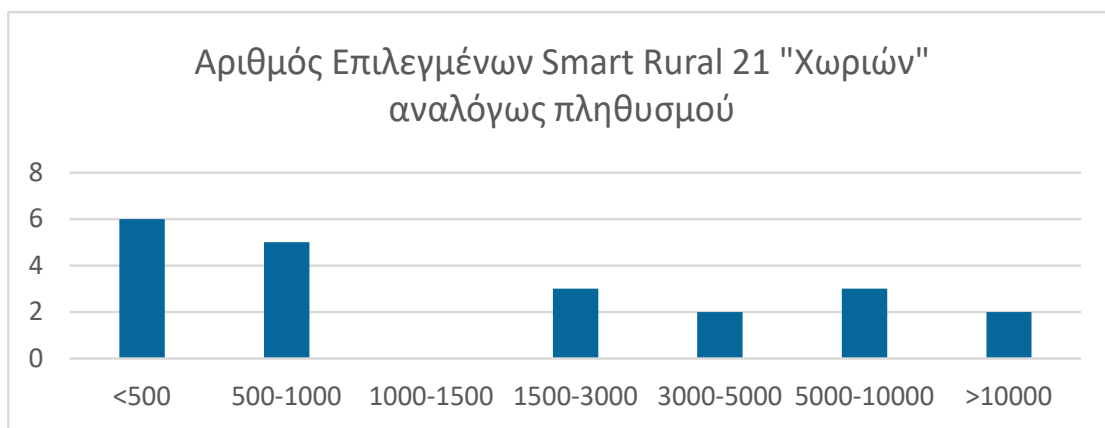

1.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΧΩΡΙΟ;

Ο ορισμός αναφέρεται σε κοινότητες που βρίσκονται σε αγροτικές περιοχές, όρος ο οποίος είναι πιο ουδέτερος σε σχέση με τον όρο «χωριό», καθώς ο τελευταίος ενδέχεται να είναι περιοριστικός σε ορισμένες περιπτώσεις ή/και μη κατάλληλος για την περιγραφή των αγροτικών κοινοτήτων σε ένα δεδομένο εθνικό πλαίσιο. Στον παρόντα οδηγό, θα χρησιμοποιούμε στις περισσότερες περιπτώσεις τον όρο «αγροτικές κοινότητες» παρά τον όρο «χωριά». Ωστόσο, ο όρος «Έξυπνα Χωριά» (με κεφαλαία) θα χρησιμοποιείται για να αναφερθούμε στην ίδια την έννοια.

Συχνά διατυπώνεται το ερώτημα του πόσο μεγάλη ή μικρή μπορεί να είναι μια κοινότητα που εμπίπτει στην έννοια του Έξυπνου Χωριού, καθώς και αν

έχει σημασία ο τύπος της περιοχής όπου βρίσκεται (π.χ. απομακρυσμένη ή κοντά σε αστικές περιοχές). Σε γενικές γραμμές, δεν υπάρχουν συγκεκριμένα όρια ή περιορισμοί και τα χωριά που επιλέχθηκαν για το Έργο Smart Rural 21³ εμφανίζουν μεγάλη ποικιλομορφία όσον αφορά αυτά τα χαρακτηριστικά (βλ. παρακάτω γραφήματα). Η μεγαλύτερη αγροτική κοινότητα μεταξύ των χωριών που επιλέχθηκαν για το Έργο Smart Rural 21 είναι η κοινότητα [Mouans-Sartoux](#) (Γαλλία) με περίπου 10.000 κατοίκους, ενώ η μικρότερη είναι το χωριό [Ostana](#) (Ιταλία), που βρίσκεται σε αλπική ορεινή περιοχή και έχει περίπου 50 μόνιμους κατοίκους.

Στον ορισμό για τα Έξυπνα Χωριά που δίνει η Πιλοτική έκθεση για τα Έξυπνα Οικολογικά Κοινωνικά Χωριά, συνιστάται να λαμβάνεται υπόψη η τυπολογία αγροτικών περιοχών του ΟΟΣΑ ή της EUROSTAT προκειμένου να προσδιορίζεται τι είναι οι αγροτικές κοινότητες. Η τυπολογία αυτή κατηγοριοποιεί τους δήμους με βάση τους χαρακτηρισμούς «αγροτικός»,

«αστικός/προαστιακός» ή «μητροπολιτικός». Στο πλαίσιο των Έξυπνων Χωριών, είναι σκόπιμο να λαμβάνουμε υπόψη τους δήμους (ή τις αγροτικές κοινότητες εντός της επικράτειας ενός δήμου) που κατατάσσονται ως «αγροτικές περιοχές» και σε ορισμένες περιπτώσεις ως «πόλεις και προάστια».

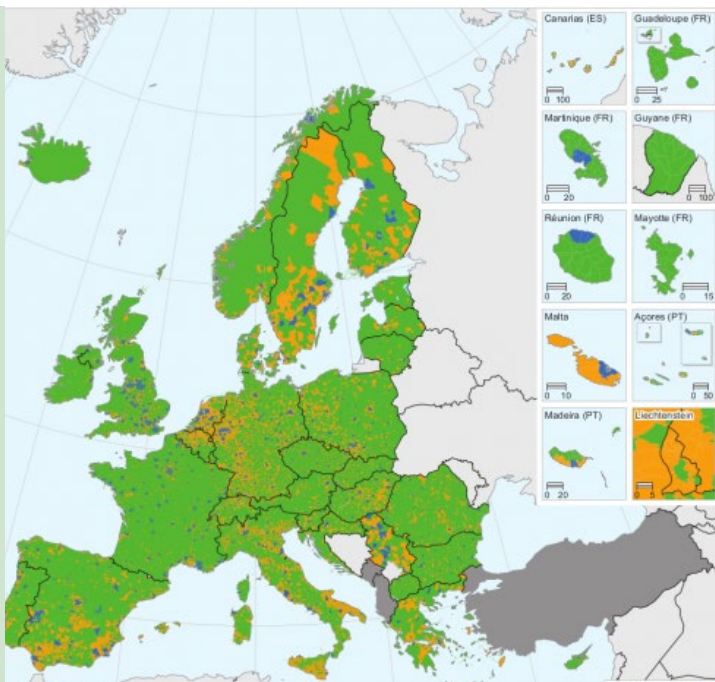
3 Στο πλαίσιο του Έργου Smart Rural 21, 21 χωριά επιλέχθηκαν προκειμένου να λάβουν, μέσω του έργου, υποστήριξη για την ανάπτυξη στρατηγικών διαμόρφωσης έξυπνων χωριών και για την υλοποίηση έξυπνων λύσεων.

Οι Τοπικές Διοικητικές Μονάδες (Local Administrative Units/ LAU) χρησιμοποιούνται για την υποδιαίρεση της επικράτειας της Ε.Ε. για τον σκοπό παροχής στατιστικών στοιχείων σε τοπικό επίπεδο. Οι τοπικά διοικούμενες περιοχές δεν κατατάσσονται με τον ίδιο τρόπο σε όλες τις χώρες και οι μονάδες LAU μπορεί να αναφέρονται σε ένα εύρος διαφορετικών διοικητικών μονάδων, όπως σε δήμους, κοινότητες, συνοικίες ή δημοτικά διαμερίσματα.

Τα έξυπνα χωριά λειτουργούν σε διάφορα διοικητικά επίπεδα. Για παράδειγμα, τα περισσότερα χωριά του Έργου Smart Rural 21 ανήκουν στο επίπεδο LAU2 ή σε κατώτερο διοικητικό επίπεδο, ενώ ορισμένα ανήκουν στο επίπεδο LAU2 περιλαμβάνοντας όμως και πολλούς μικρότερους οικισμούς ή πολλούς διασυνδεδεμένους οικισμούς επιπέδου LAU2. Οι περιοχές LAU2 κατατάσσονται σύμφωνα με τον βαθμό αστικοποίησής τους (DEBURGA) σε μητροπολιτικές, αστικές ή προαστιακές και αγροτικές περιοχές, με τις περισσότερες κοινότητες να αποτελούν «αγροτικές» περιοχές (βλ. δεξιά).

Μπορείτε να ελέγξετε την τυπολογία και τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με την [LAU2 περιοχή σας](#).

Διοικητικά όρια: ©EuroGeographics ©UN-FAO ©Turks
Χαρτογράφηση: Eurostat – GISCO, 05/2018

Μητροπολιτικές περιοχές (Περιοχές με μεγάλη πυκνότητα πληθυσμού: τουλάχιστον 50% του πληθυσμού ζει σε αστικά κέντρα)

Αστικές και περιαστικές περιοχές (Περιοχές ενδιάμεσης πυκνότητας: λιγότερο από το 50% του πληθυσμού ζει σε αγροτικές περιοχές και λιγότερο από 50% του πληθυσμού ζει σε αστικά κέντρα)

Αγροτικές περιοχές (Περιοχές με αραιή πυκνότητα: πάνω από το 50% του πληθυσμού ζει σε περιοχές αυτού του τύπου)

Δεν διατίθενται δεδομένα

1.2 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΞΥΠΝΟ;

Η **καινοτομία** αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά των Έξυπνων Χωριών. Σε γενικές γραμμές, η καινοτομία δημιουργείται από την ανάγκη και το κίνητρο για **αλλαγή** κάποιας κατάστασης, από την επιθυμία αντιμετώπισης κάποιας **πρόκλησης**.

Αν και στο εννοιολογικό πλαίσιο της αγροτικής ανάπτυξης υπάρχουν διάφοροι ορισμοί του όρου «καινοτομία»,⁴ στο πλαίσιο των Έξυπνων Χωριών δεν υπάρχει κάποιος σαφής ορισμός. Αυτό δεν πρέπει να μας εκπλήσσει, γιατί είναι εξαιρετικά δύσκολο να ορίσουμε την καινοτομία σε εδαφικό πλαίσιο. Η πρόκληση έγκειται στο ότι το κατά πόσον μια λύση αποτελεί καινοτομία είναι ζήτημα που εξαρτάται

«Αν δεν νιώθετε ότι έχετε μπροστά σας μια πρόκληση, λυπάμαι που το λέω αλλά δεν πρόκειται να καινοτομήσετε.»

Καθηγητής Henrique Leitão, Συνάντηση της Agri για την Καινοτομία (Λισαβόνα), 2017

εντελώς νέο σε μια άλλη. Συνεπώς, η καινοτομία πρέπει πάντοτε να θεωρείται στο δικό της (τοπικό) πλαίσιο. Ο τρόπος με τον οποίο τα χωριά μπορούν να προσδιορίσουν τις κατάλληλες καινοτομίες αναλύεται περαιτέρω στην ενότητα 3.2.

Αν λέγαμε ότι «έξυπνο = ψηφιακό», το πρόβλημα φαινομενικά θα λυνόταν, καθώς αυτή η ισοδυναμία θα αποτελούσε ένα εύκολο σημείο αναφοράς («κριτήριο») για όλους, είτε έκαναν κάτι «έξυπνο» είτε όχι. Όλοι συμφωνούμε ότι η ψηφιοποίηση είναι κάτι που δεν μπορούμε πλέον να αγνοούμε και, αν θέλουμε να επιβιώσουμε στον 21ο αιώνα, πρέπει να προσπαθήσουμε τουλάχιστον να συμβαδίσουμε με την **ψηφιακή καινοτομία** και να χρησιμοποιήσουμε το μεγάλο εύρος ευκαιριών που προσφέρει. Ωστόσο, το ζήτημα δεν είναι τόσο απλό.

Γιατί; Για να το θέσουμε απλά, επειδή μπορεί κάποιος να αρχίσει να χρησιμοποιεί ψηφιακές τεχνολογίες, αυτό

Το λογότυπο του Έργου Smart Rural (κατά το ήμισυ λαμπτήρας και κατά το ήμισυ δείκτης τοποθεσίας) συμβολίζει το γεγονός ότι η καινοτομία στα Έξυπνα Χωριά πρέπει πάντοτε να εξετάζεται σε τοπικό πλαίσιο.

4 Για παράδειγμα, σύμφωνα με τον [ορισμό της EIP-AGRI](#), η καινοτομία –εν συντομία– είναι: «μια ιδέα που τίθεται σε πρακτική εφαρμογή επιτυχημένα».

δεν σημαίνει ότι η δράση έχει απαραίτητα πραγματική επίδραση στην **τοπική κοινότητα**. Και τα Έξυπνα Χωριά, σε τελική ανάλυση, αφορούν αποκλειστικά τον τοπικό πληθυσμό. Υπό αυτήν την έννοια, ο όρος «έξυπνο» σημαίνει τη χρήση καινοτόμων λύσεων (συμπεριλαμβανομένης της ψηφιακής τεχνολογίας) μέσω της **συμμετοχής** του τοπικού πληθυσμού ή/και με την επίτευξη πραγματικής **επίδρασης** επάνω του.

Έχει γίνει μακρά συζήτηση όσον αφορά το αν, στο πλαίσιο των Έξυπνων Χωριών, η έννοια του «έξυπνου» πρέπει να περιοριστεί στη σημασία του «ψηφιακού», όπως ίσχυε στην προσέγγιση που ακολουθήθηκε για τις Έξυπνες Πόλεις. Η συναίνεση που προέκυψε από τη συζήτηση αυτή ήταν ότι η καινοτομία δεν θα πρέπει να περιορίζεται μόνο σε «ψηφιακά» ζητήματα. Γιατί, πρώτον, πολλές αγροτικές περιοχές πάσχουν από το «ψηφιακό χάσμα» (δηλαδή ανεπαρκή πρόσβαση σε ευρυζωνικό δίκτυο μεγάλων ταχυτήτων) και η επικέντρωση στην ψηφιακή καινοτομία θα μπορούσε να διευρύνει το χάσμα μεταξύ των πιο προηγμένων και των πιο καθυστερημένων περιοχών. Δεύτερον, έχει καταδειχθεί, με βάση την προηγούμενη εμπειρία, ότι η ψηφιακή τεχνολογία είναι το κλειδί για τη μετάβαση σε έξυπνες λύσεις, αλλά όχι απαραίτητα και η μόνη μέθοδος. Στο Πιλοτικό έργο για τα Έξυπνα Οικολογικά-Κοινωνικά Χωριά υποστηρίζεται ότι **«Η ψηφιοποίηση είναι ένα εργαλείο, αλλά όχι αυτοσκοπός**. Η χρήση ψηφιακών τεχνολογιών δεν είναι εκείνη που καθορίζει αν ένα χωριό είναι έξυπνο και, επιπλέον, η ψηφιακή τεχνολογία δεν είναι ο μόνος τρόπος επίτευξης αναπτυξιακών στόχων. Είναι σαφές ότι στις λύσεις περιλαμβάνεται και ένα ευρύ φάσμα μη ψηφιακών εργαλείων.» Η Θεματική Ομάδα Εργασίας του ΕΔΑΑ για τα Έξυπνα Χωριά κατέληξε σε παρόμοια συμπεράσματα.

Στον ορισμό της Ε.Ε. για τα Έξυπνα Χωριά δηλώνεται ότι τα Έξυπνα Χωριά «χρησιμοποιούν καινοτόμες

λύσεις [...], ιδίως μέσω της κινητοποίησης λύσεων που προσφέρουν οι ψηφιακές τεχνολογίες». Η χρήση της φράσης «ιδίως» σημαίνει ότι οι ψηφιακές τεχνολογίες είναι σημαντικά μέσα για την έξυπνη μετάβαση, αλλά όχι η αποκλειστική οδός. Πρέπει να σημειωθεί ότι ορισμένα κράτη μέλη ενδέχεται να διαμορφώσουν διαφορετικούς ορισμούς της έννοιας «Έξυπνα Χωριά» (π.χ. περισσότερο επικεντρωμένους στην ψηφιακή πτυχή του ζητήματος).

Συνεπώς, προτού βάλετε πλήρη για την ανάπτυξη κάποιας «ψηφιακής» και «μοντέρνας» λύσης, πρέπει πάντοτε να εξετάζετε γιατί και για ποιον κάνετε αυτήν την ενέργεια, καθώς και ποια είναι η πιθανή (κοινωνική) αλλαγή που θα επιφέρει στην τοπική κοινότητα.

Η κοινότητα [Raudanmaa](#) (Φινλανδία) είναι από τα καλά παραδείγματα δράσεων κοινωνικής καινοτομίας. Η αφοσίωση του συνεταιρισμού του χωριού και η συμμετοχή των μελών της τοπικής κοινότητας σε έργα, όπως το κοινοτικό ευρυζωνικό δίκτυο οπτικών ινών, το πολλαπλών χρήσεων πολιτιστικό κέντρο του χωριού και οι τοπικές υπηρεσίες για το χωριό (που περιλαμβάνουν τη χρήση ψηφιακής τεχνολογίας), μπορούν να αποτελέσουν έμπνευση για άλλες κοινότητες. Η κοινότητα [Stanz im Mürztal](#), στην Αυστρία, παρέχει δυνατότητες για την ανάδειξη νέων ευκαιριών κοινωνικής καινοτομίας στο πεδίο της αλληλεπίδρασης με την ενεργειακή μετάβαση και την ψηφιοποίηση (με χρήση τεχνολογίας αλυσίδων συστοιχιών [blockchain] σε συνδυασμό με ένα σύστημα τοπικών ψηφιακών κερμάτων [token]).

«Θέλουμε να κάνουμε το πολιτιστικό κέντρο του χωριού καρδιά του Raudanmaa, όπως ήταν παλιά το σχολείο.»

Heini Niklas-Salminen, Raudanmaa, 2021

ΑΝΑΦΟΡΑ

Η «**κοινωνική καινοτομία**» ως χαρακτηριστικό των Έξυπνων Χωριών, είναι το ίδιο σημαντική με την ψηφιακή/τεχνολογική καινοτομία. Η **συμμετοχική προσέγγιση** και η επίδραση των έξυπνων λύσεων στην εκάστοτε αγροτική κοινωνία είναι βασική απαίτηση για τα Έξυπνα Χωριά. Όταν οι καινοτόμες λύσεις έχουν επίδραση στην τοπική κοινωνία ή/και όταν νέες συμμετοχικές διεργασίες (κοινωνικές πρακτικές) δημιουργούνται σε μια κοινότητα, τότε μιλάμε για «κοινωνικές καινοτομίες».

Για παράδειγμα, στο πρόγραμμα Horizon 2020 [SIMRA](#) (Κοινωνική Καινοτομία σε Περιθωριοποιημένες Αγροτικές Περιοχές), η κοινωνική καινοτομία ορίζεται ως «η επαναδιαμόρφωση των κοινωνικών πρακτικών, σε απάντηση κοινωνικών προκλήσεων, η οποία επιδιώκει να βελτιώσει τα αποτελέσματα όσον αφορά την κοινωνική ευημερία και περιλαμβάνει, απαραίτητως, τη συμμετοχή φορέων της κοινωνίας των πολιτών». Το πρόγραμμα Horizon Europe (δηλαδή το πρόγραμμα της Ε.Ε. για την έρευνα και την καινοτομία), προτείνει ότι «η κοινωνική καινοτομία συνιστάται να υπάρχει όταν η λύση βρίσκεται στο σημείο διεπαφής μεταξύ κοινωνικών και τεχνικών λύσεων, ενώ για να

υπάρχει απαιτούνται κοινωνικές αλλαγές, νέες κοινωνικές πρακτικές, κοινοκτημοσύνη της λύσης ή υιοθέτησή της από την αγορά».

Ορισμένα από τα χωριά του Έργου Smart Rural 21, φιλοδοξούσαν να αναπτύξουν έξυπνες ψηφιακές λύσεις. Ωστόσο, σε ορισμένες κοινότητες η αρχική αυτή ιδέα χρειάστηκε να επανεξεταστεί προσεκτικά. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για λύσεις ηλεκτρονικής υγείας και ηλεκτρονικής φροντίδας, ειδικά για όσες απευθύνονται σε ηλικιωμένα άτομα. Η ανάπτυξη έξυπνων λύσεων ηλεκτρονικής υγείας δεν είναι απαραίτητα ο σωστός και μόνος τρόπος για να αντιμετωπιστεί έξυπνα η πρόκληση της φροντίδας των ηλικιωμένων. Για τέτοια εργαλεία απαιτείται η προσεκτική εκ των προτέρων σχεδίαση και **οικοδόμηση ικανοτήτων**, ώστε να είναι εφικτό να αποφασιστεί αν αξίζει η επένδυση σε εργαλεία ηλεκτρονικής υγείας. Το Έργο Smart Rural 21 έχει αναπτύξει μια τέτοια διαδικασία σχεδιασμού σε τρία από τα χωριά του έργου ([Dingle](#) - ΙΕ, [Sollstedt](#) - DE και [Penela](#) - PT), τα αποτελέσματα της οποίας μπορείτε να εξερευνήσετε στις αντίστοιχες σελίδες των χωριών αυτών.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΚΑΙ ΚΟΛΠΑ: ΠΩΣ ΞΕΚΙΝΑ Η ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ;

- ✓ Η καινοτομία πρέπει πάντοτε να **ξεκινά από μια ανάγκη – από την επιθυμία να αντιμετωπιστεί μια συγκεκριμένη πρόκληση** της τοπικής κοινότητας ή αγροτικής περιοχής. Σκεφτείτε τα συγκεκριμένα προβλήματα και τις συγκεκριμένες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσει η κοινότητα σας.
- ✓ Για την εξεύρεση της κατάλληλης καινοτομίας απαιτείται πολλή διερεύνηση, καθώς και συζήτηση με ειδικούς, ερευνητές και άλλα χωριά.
- ✓ Η καινοτομία, τις περισσότερες φορές, προκύπτει μέσω της αλληλεπίδρασης μεταξύ των ατόμων της (τοπικής) κοινωνίας, δηλαδή οι λύσεις δεν μπορούν πάντοτε να βρεθούν εκτός της κοινωνίας αυτής.
- ✓ Η καινοτομία απαιτεί πολλούς πειραματισμούς και ενδέχεται –εξ ορισμού– να συμπεριλαμβάνει και την αποτυχία σε ορισμένες περιπτώσεις.

1.3 ΣΕ ΤΙ ΔΙΑΦΕΡΕΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΕΞΥΠΝΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ LEADER/CLLD;

Πολύ συχνά, τα Έξυπνα Χωριά συγκρίνονται με την προσέγγιση LEADER/Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (CLLD-Community-led Local Development). Χωρίς αμφιβολία, υπάρχουν πολλές ομοιότητες μεταξύ των στόχων της προσέγγισης LEADER και των Έξυπνων Χωριών, ειδικά όσον αφορά τις βασικές αρχές των δύο αυτών προσεγγίσεων. Επίσης, η προσέγγιση LEADER/CLLD, θα αποτελέσει βασικό εργαλείο και πηγή χρηματοδότησης για μελλοντικές στρατηγικές και λύσεις έξυπνων χωριών (βλ. επίσης την ενότητα 2.4 για τους τρόπους χρηματοδότησης έξυπνων λύσεων) και οι Ομάδες Τοπικής Δράσης (Local Action Groups/LAG) της προσέγγισης LEADER μπορούν συχνά να παίξουν ρόλο «**διαμεσολαβητή καινοτομίας**» και υποστηρικτή των χωριών. Για παράδειγμα, η διαδικασία στρατηγικής έξυπνων χωριών για την κοινότητα [Dingle](#) (IE) ήταν υπό την ηγεσία της Ομάδας Τοπικής Δράσης (NEWKD), ενώ τα χωριά [Raudanmaa](#) (FI), [Torup](#) (DK), [Κύθηρα](#) (EL) και άλλα χωριά που έχουν επιλεγεί για τη δράση Smart Rural 21 έχουν λάβει από τις δικές τους Ομάδες Τοπικής Δράσης οικονομική αλλά και τεχνική υποστήριξη για τις δικές τους διαδικασίες Έξυπνων Χωριών.

Ωστόσο, υπάρχουν και ορισμένες βασικές διαφορές που κάνουν διακριτή την έννοια των Έξυπνων Χωριών:

- Τα Έξυπνα Χωριά **αφορούν σε μεγάλο βαθμό τη συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων** – δηλαδή δράσεις μικρής και τοπικής κλίμακας – και την υποστήριξή τους ώστε να βρουν δικούς τους τρόπους να αντιμετωπίσουν προκλήσεις και να αξιοποιήσουν ευκαιρίες στον 21ο αιώνα. Η προσέγγιση LEADER/CLLD λειτουργεί σε ανώτερο γεωγραφικό και διοικητικό επίπεδο. Οι περιοχές των Ομάδων Τοπικής Δράσης της προσέγγισης LEADER συμπεριλαμβάνουν έναν αριθμό χωριών, αλλά οι Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης διαμορφώνονται σε ευρύτερο διοικητικό επίπεδο και, συνεπώς, δεν μπορούν πάντοτε να λαμβάνουν υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά των τοπικών κοινοτήτων.
- Η προσέγγιση LEADER/CLLD διαθέτει αποκλειστική θεσμική δομή και κατανεμημένη χρηματοδότηση, ενώ τα Έξυπνα Χωριά δεν διαθέτουν ακόμη θεσμική ή αποκλειστική δομή άσκησης πολιτικής. Αυτό αποτελεί επίσης πλεονέκτημα, υπό την έννοια ότι υπάρχει **περισσότερο περιθώριο για πειραματισμούς και**

«- Υπήρξαν καινοτομίες στις οποίες αποτύχατε; - Πολλές φορές! Για παράδειγμα, κατά την εύρεση παραγωγού για τα δοχεία όγια*, υπήρξαν τρεις αποτυχίες. Για την ετοιμασία του δοχείου χρειάστηκε ένας χρόνος σκληρής προσπάθειας, όμως ξέραμε τι θέλαμε και τελικά το βρήκαμε... Ή και η παραγωγή βιομηχανικής κάνναβης. Από τη δική μας σκοπιά, ήταν αποτυχία. Ως εμπειρία ήταν σπουδαία, μάθαμε πολλά, αλλά από οικονομική άποψη δεν πετύχαμε ούτε τη μισή από την τιμή που είχαμε ορίσει. Θα υπάρξουν πολλές αποτυχίες και πολλές φορές θα θυμώσετε! Έχω ακούσει πολλά “όχι” και κανένα “όχι” δεν μου κάνει πια εντύπωση. Αν δείξεις με πράξεις ότι εννοείς αληθινά κάτι, αν ανοίξεις λίγο την καρδιά σου και οικοδομήσεις εμπιστοσύνη, τότε οι άνθρωποι αλλάζουν στάση.»

Piotr Ostaszewski, Tomaszyn (PL), Smart Café
*Δείτε περισσότερα για τα δοχεία ‘όγια’ στο σχετικό πλαίσιο πιο κάτω.

διερεύνηση μεθόδων, ιδίως όσον αφορά τη χρήση ποικίλων πηγών χρηματοδότησης. Τα Έξυπνα Χωριά δεν θα πρέπει να περιορίζονται μόνο στην πρόσβαση για χρηματοδότηση μόνο από το LEADER. Θα πρέπει να καθίσταται διαθέσιμο ένα ευρύ φάσμα πηγών χρηματοδότησης, όπως τα Ταμεία για την Πολιτική Συνοχής, συμπεριλαμβανομένου του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ), καθώς και του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Σταθερότητας (ΤΑΑ) ή του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ).

- Τα Έξυπνα Χωριά **ενισχύουν τις τοπικές καινοτομίες και πειραματισμούς**, μέσω έξυπνων λύσεων που προέρχονται απευθείας από τις τοπικές κοινότητες, με ιδιαίτερη επικέντρωση στις νέες προκλήσεις και ευκαιρίες του 21ου αιώνα, όπως η κλιματική προσαρμογή και η ψηφιοποίηση. Σε αυτό το πλαίσιο, οι Ομάδες Τοπικής Δράσης της προσέγγισης LEADER παίζουν ή μπορούν να παίξουν ρόλο βασικών μοχλευτών της καινοτομίας, υποστηρίζοντας τη διαμόρφωση έξυπνων χωριών στις περιοχές δικαιοδοσίας τους.

Ένας παραδοσιακός και εύκολος τρόπος εξοικονόμησης νερού και βελτίωσης της ανάπτυξης των φυτών Καινοτομία από το Τόμασιν, Πολωνία

Το όγια (ost-oja) είναι ένα νεο-ρετρό δοχείο, φτιαγμένο από πορώδη, αυτοδιαπερατό πηλό. Θάβεται στο έδαφος ώστε να αρδεύει με φυσικό τρόπο τον κήπο, μειώνοντας σημαντικά τις απώλειες νερού και την ποτιστική εργασία. Απλώς γεμίζετε το όγια με νερό κάθε λίγες ημέρες και τα υπόλοιπα γίνονται από μόνα τους. Πώς;

Είναι απλό: Οι ρίζες των φυτών μεγαλώνουν ενστικτωδώς προς τον πορώδη πηλό, κάτι που τους επιτρέπει να παίρνουν ακριβώς όσο νερό χρειάζονται και όταν το χρειάζονται. Ούτε περισσότερο, ούτε λιγότερο. Ως αποτέλεσμα, μειώνετε την κατανάλωση του νερού, φροντίζετε το περιβάλλον και έχετε έναν ακόμη πιο εντυπωσιακό κήπο.

Πηγή: <https://ost-oja.pl/en/ost-oja-2/>

ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΒΡΕΙΤΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΕΞΥΠΝΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

Έξυπνα Χωριά: Η έννοια, τα ζητήματα και οι προοπτικές για τις Αγροτικές Περιοχές της Ε.Ε., Think Tank European, 2021: μια αναλυτική ενημέρωση σχετικά με την έννοια των Έξυπνων Χωριών, τα βασικά της χαρακτηριστικά και την εξέλιξή της.

Πιλοτικό έργο, Έξυπνα Οικολογικά Κοινωνικά Χωριά: τελική έκθεση, Ecorys et al., 2019: Έργο που χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με στόχο τον καθορισμό της έννοιας των έξυπνων χωριών και τον προσδιορισμό βέλτιστων πρακτικών και περιπτώσιολογικών μελετών.

Έξυπνα Χωριά: Αναζωογόνηση των αγροτικών περιοχών, ΕΔΑΑ, 2018: Σύντομο βίντεο που εξηγεί την έννοια των Έξυπνων Χωριών.

Η Ε.Ε. υποστηρίζει την ανάπτυξη έξυπνων χωριών, EUDigital, 2017: σύντομο βίντεο που εξηγεί την έννοια των Έξυπνων Χωριών και την εξέλιξή της.

2. ΠΩΣ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΤΑΙ ΜΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΞΥΠΝΟΥ ΧΩΡΙΟΥ;

Μια στρατηγική έξυπνου χωριού είναι μια καινοτόμος στρατηγική τοπικής ανάπτυξης. Δηλαδή, μια στρατηγική, μια έννοια ή ένα σχέδιο που συλλαμβάνεται σε τοπικό επίπεδο μέσω συμμετοχικής προσέγγισης και προσφέρει ένα ολιστικό μακροπρόθεσμο όραμα για την αγροτική κοινότητα που αφορά, το οποίο θα υλοποιηθεί μέσω καινοτόμων λύσεων. Τα πρώτα πέντε βήματα του

Εργαλείου 'Χάρτης Πορείας' - Smart Rural 21 αφορούν τα βασικά βήματα της δημιουργίας μιας στρατηγικής. Περιλαμβάνουν τα εξής: (1) έναρξη της διαδικασίας, (2) χαρτογράφηση του πλαισίου εφαρμογής και των ενδιαφερομένων μερών, (3) συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών, (4) σχεδιασμός στρατηγικής, (5) διαμόρφωση στρατηγικής έξυπνου χωριού.

2.1 ΓΙΑΤΙ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΞΥΠΝΟΥ ΧΩΡΙΟΥ;

Η στρατηγική έξυπνου χωριού αποτελεί τον πυρήνα της έννοιας των Έξυπνων Χωριών. Σύμφωνα με τον ορισμό, τα Έξυπνα Χωριά «βασίζονται σε μια συμμετοχική προσέγγιση **για να αναπτύξουν και να υλοποιήσουν δικές τους στρατηγικές** για τη βελτίωση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών συνθηκών τους».

Όμως, είναι πραγματικά απαραίτητη μια στρατηγική έξυπνου χωριού για να γίνει ένα χωριό έξυπνο;

Η στρατηγική σχετίζεται με την ανάπτυξη δομημένης και μακροπρόθεσμης λογικής. Όμως είναι χρήσιμη μόνο αν βοηθά τα μέλη μιας κοινότητας **να διαμορφώσουν και να μοιραστούν μεταξύ τους ένα κοινό όραμα**, να αναλογιστούν πού θέλουν να βρίσκεται το χωριό σε

μεσομακροπρόθεσμο διάστημα (π.χ. σε 5-10 χρόνια), να φέρουν σε επαφή υπάρχουσες πρωτοβουλίες και ιδέες. Οι στρατηγικές παίζουν σημαντικό ρόλο στη σύνδεση διαφορετικών πρωτοβουλιών και βοηθούν την κοινότητα του χωριού να σκεφτεί με πιο ολιστικό τρόπο (αντί να εστιάζει σε μεμονωμένες πρωτοβουλίες). Η ανάπτυξη μιας στρατηγικής έξυπνου χωριού ως επόμενο βήμα προς τη διαμόρφωση ενός έξυπνου χωριού μπορεί να φανεί ιδιαίτερα χρήσιμη στα «μεταβατικά χωριά», δηλαδή στα χωριά που διαθέτουν ήδη ορισμένες έξυπνες λύσεις αλλά δεν έχουν ακόμη διαμορφώσει μια αναλυτική, ολοκληρωμένη στρατηγική έξυπνου χωριού ή ένα πιο μακροπρόθεσμο όραμα.

Οι στρατηγικές έξυπνου χωριού μπορούν, επίσης, να αποτελέσουν αποτελεσματικά εργαλεία για την

επικοινωνία σχετικά με το όραμα ενός χωριού, τόσο ως προς τα μέλη της κοινότητας όσο και προς τα έξω, για παράδειγμα προς τα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης (Ομάδες Τοπικής Δράσης LEADER, σε περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο). Μια συνολική στρατηγική – η οποία επίσης θα συνδέεται με προτεραιότητες που ορίζονται σε υψηλότερα διοικητικά επίπεδα – μπορεί επίσης να συμβάλει στον προσδιορισμό πηγών χρηματοδότησης για την υλοποίηση διάφορων στρατηγικών.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η ανάπτυξη στρατηγικών έξυπνου χωριού **δεν πρέπει να θεωρείται απλώς μια τυπική διαδικασία.**

Μια κοινότητα πρέπει να προσπαθεί να αναπτύξει μια στρατηγική η οποία θα της ανήκει, θα εξελίσσεται και θα μπορεί να αποτελέσει καλό σημείο αναφοράς για συζητήσεις και ενέργειες που αφορούν το μέλλον. Η ανάπτυξη μιας στρατηγικής δεν συνιστάται να γίνεται με μόνο στόχο την απόκτηση πρόσβασης σε χρηματοδότηση (αν και αυτό είναι αναμφίβολα ένα από τα δυνητικά οφέλη της ανάπτυξης μιας στρατηγικής).

«Για εμάς, η βασική προστιθέμενη αξία από την ανάπτυξη μιας στρατηγικής ήταν ότι “συνδέσαμε τις κουκκίδες” ανάμεσα στα υπάρχοντα έργα και σε νέες ιδέες και συγκεντρώσαμε όλα αυτά τα στοιχεία σε μια ομοιογενή στρατηγική που μας βοηθά να ορίζουμε προτεραιότητες και να υποβάλλουμε αιτήματα για εξωτερική χρηματοδότηση.»

Εκπρόσωπος χωριού SR21, απάντηση στην έρευνα

Η ανάπτυξη μιας στρατηγικής δεν συνιστάται να γίνεται με μόνο στόχο την απόκτηση πρόσβασης σε χρηματοδότηση (αν και αυτό είναι αναμφίβολα ένα από τα δυνητικά οφέλη της ανάπτυξης μιας στρατηγικής). Αναλογιστείτε αν όντως χρειάζεστε μια στρατηγική, καθώς και πώς θα

τη χρησιμοποιούσατε για την ανάπτυξη της αγροτικής κοινότητας και της περιοχής σας.

Η ανάπτυξη στρατηγικής έξυπνου χωριού αποτελούσε απαίτηση για τα χωριά που επελέγησαν για το Έργο Smart Rural 21. Συνολικά, τα περισσότερα χωριά (10 από τα 12 χωριά που απάντησαν στην έρευνα) διαπίστωσαν ότι η **διαδικασία ανάπτυξης στρατηγικής ήταν (πολύ) χρήσιμη.**

Ωστόσο, **πολλά χωριά διαπίστωσαν επίσης ότι η διαδικασία παρουσίαζε (πολλές) προκλήσεις.** Μια σχετική απογοήτευση για τη διαδικασία προέρχεται επίσης από το γεγονός ότι τις περισσότερες φορές οι στρατηγικές έξυπνου χωριού δεν συνδέονται με άμεση χρηματοδότηση (δηλαδή μπορεί να υπάρχει το αίσθημα ότι μια τέτοια διαδικασία δεν έχει τις αντίστοιχες ανταμοιβές).

«Παρόλο που υπάρχουν πολλές ηγετικές μορφές στο χωριό, καμία δεν μπορεί να ενώσει τους αντιπροσώπους της τοπικής κοινότητας.»

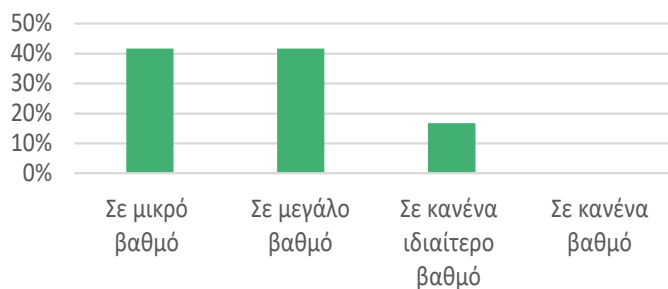
Εύρημα κατά την παρακολούθηση της δράσης Smart Rural 21

Η ανάπτυξη και υλοποίηση της στρατηγικής έξυπνου χωριού δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται ως έργο ενός μόνο ατόμου ή/και έργο συμβουλευτικού χαρακτήρα. Ακόμη και στην περίπτωση που, τυπικά και σε επίπεδο περιεχομένου, τέτοιες ενέργειες μπορέσουν να οδηγήσουν στην ανάδειξη μιας φαινομενικά ελκυστικής στρατηγικής, η εμπειρία δείχνει ότι η στρατηγική αυτή γρήγορα θα χάσει την ορμή της και δεν θα υπάρξει καμία δέσμευση ή συμμετοχή για τη συνέχιση της υλοποίησης της στρατηγικής. Τέτοιες στρατηγικές (ή προτάσεις έργων) έχουν την πιθανότητα να προσελκύσουν χρηματοδότηση σε βραχυπρόθεσμο έως μεσοπρόθεσμο επίπεδο, αλλά χωρίς πραγματικές δεσμεύσεις και γνώσεις οι προσεγγίσεις αυτές είναι καταδικασμένες να αποτύχουν στην αποστολή του να βοηθήσουν μια αγροτική κοινότητα να επιβιώσει. **Συνεπώς, μην ξεκινάτε τη διαδικασία Έξυπνων Χωριών μόνο για τη χρηματοδότηση, κάντε το γιατί πιστεύετε στη διαδικασία αυτή, εξασφαλίζοντας και την τοπική συμμετοχή.**

Η μορφή των στρατηγικών έξυπνου χωριού ενδέχεται να ποικίλλει, αν και υπάρχουν ορισμένα βασικά στοιχεία που συνιστάται να περιλαμβάνονται σε κάθε στρατηγική (βλ. παρακάτω). Πράγματι, σε πολλά κράτη μέλη απαιτείται μια απλή μορφή, π.χ. μια απλοποιημένη έννοια ή σχέδιο, προκειμένου να μην επιβαρύνονται δυσανάλογα τα χωριά.

Σύμφωνα με την εμπειρία σας, σε ποιο βαθμό αποτέλεσε για εσάς πρόκληση η διαδικασία ανάπτυξης Στρατηγικής Έξυπνου Χωριού; (12 απαντήσεις)

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΚΑΙ ΚΟΛΠΑ: ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΕΞΥΠΝΟΥ ΧΩΡΙΟΥ;

- ✓ Οι στρατηγικές είναι **χρήσιμα, σε γενικές γραμμές, μέσα**, που μπορούν να βοηθήσουν μια κοινότητα να συγκεκριμενοποιήσει το όραμα, τα σχέδια και τις μελλοντικές της ενέργειες.
- ✓ Η ανάπτυξη μιας στρατηγικής έξυπνου χωριού **μπορεί επίσης να απαιτεί πόρους**, καθώς και, επιπλέον, ορισμένες γνώσεις τεχνικής/εξειδικευμένης φύσης (π.χ. στα πλαίσια της διαμόρφωσης μιας λογικής, του προσδιορισμού λύσεων, της συμμετοχής των ενδιαφερομένων μερών κ.λπ.).
- ✓ Επειδή **οι στρατηγικές έξυπνου χωριού συχνά δεν σχετίζονται άμεσα με χρηματοδοτική υποστήριξη (ακόμη)**, οι αγροτικές κοινότητες θα πρέπει να αναλογιστούν προσεκτικά αν θέλουν να αναπτύξουν μια στρατηγική, σε ποια μορφή και για ποια χρήση – η προσπάθεια θα πρέπει να είναι ανάλογη προς τα δυνητικά οφέλη, όχι μόνο τα οικονομικά αλλά και τα κοινωνικά – όπως, για παράδειγμα, η επεξεργασία και διαμόρφωση ενός κοινού οράματος της κοινότητας.
- ✓ Θα πρέπει να εξεταστούν επίσης και άλλες πτυχές, όπως ο τρόπος με τον οποίο θα επικαιροποιείται η στρατηγική ή ποιος θα είναι ο υπεύθυνος για τη διαχείριση και την παρακολούθηση της προόδου (διαφορετικά η στρατηγική μπορεί εύκολα να καταστεί παρωχημένη).
- ✓ Καθώς **η εξελικτική διαδικασία των παρεμβάσεων πολιτικής για την υποστήριξη των Έξυπνων Χωριών δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί**, οι αγροτικές κοινότητες ίσως πρέπει να διερευνήσουν το αν και το πώς τα αντίστοιχα κράτη μέλη και περιοχές έχουν σχεδιάσει συγκεκριμένες πολιτικές, προγράμματα και προσκλήσεις για την υποστήριξη των στρατηγικών και δράσεων για τα έξυπνα χωριά.

2.2 ΠΟΙΑ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΜΙΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΕΞΥΠΝΟΥ ΧΩΡΙΟΥ;

Οι στρατηγικές έξυπνου χωριού αναμένεται να έχουν τα στοιχεία μιας «κλασικής» Στρατηγικής Τοπικής Ανάπτυξης, **συμπεριλαμβάνοντας, με τη μορφή δράσεων, καινοτόμες δραστηριότητες που στοχεύουν στο μέλλον**. Όπως περιγράφηκε, η καινοτομία τις περισσότερες φορές εκκινείται από μια συγκεκριμένη πρόκληση και ανάγκη. Για να ανταποκριθούν σε τέτοιες προκλήσεις, οι αγροτικές κοινότητες πρέπει να βασιστούν στους συγκεκριμένους πόρους και τις ευκαιρίες που διαθέτουν. Η κατανόηση αυτών των πτυχών μπορεί να

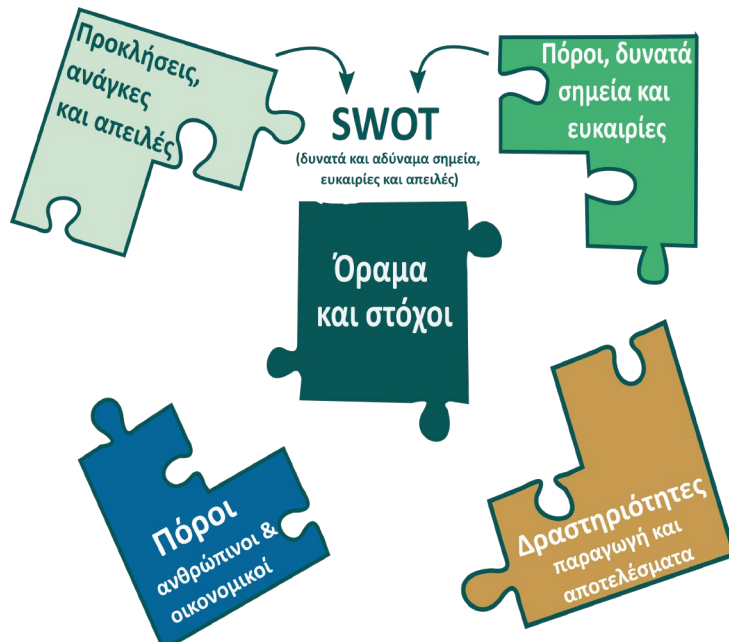
οδηγήσει στον καθορισμό του οράματος (και στη συνέχεια των στόχων) της στρατηγικής του χωριού. Για να το θέσουμε απλά, η κοινότητα πρέπει να σκεφτεί πού θέλει να βρίσκεται σε 5-10 χρόνια. Όταν γίνει ο καθορισμός του **οράματος και των στόχων**

(με βάση τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες), η στρατηγική πρέπει να περιγράψει τα είδη των **δράσεων** που μπορούν να αναληφθούν για την επίτευξη των στόχων, καθώς και ποιοι πόροι (οικονομικοί και ανθρωπίνου) θα απαιτούνταν για την υλοποίηση των σχεδιαζόμενων δράσεων.

«Αποφεύγουμε τη χρήση της λέξης “στρατηγική”, γιατί πολύ συχνά δημιουργεί αρνητικούς συνειρμούς, καθώς παραπέμπει σε κάτι πραγματικά τεράστιο και σύνθετο. Γι’ αυτό αποφασίσαμε να χρησιμοποιούμε έναν διαφορετικό όρο: τη λέξη “έννοια”.»

Joanna Gierulska, Υπουργείο Γεωργίας (Πολωνία), 1^ο Περιφερειακό Εργαστήριο

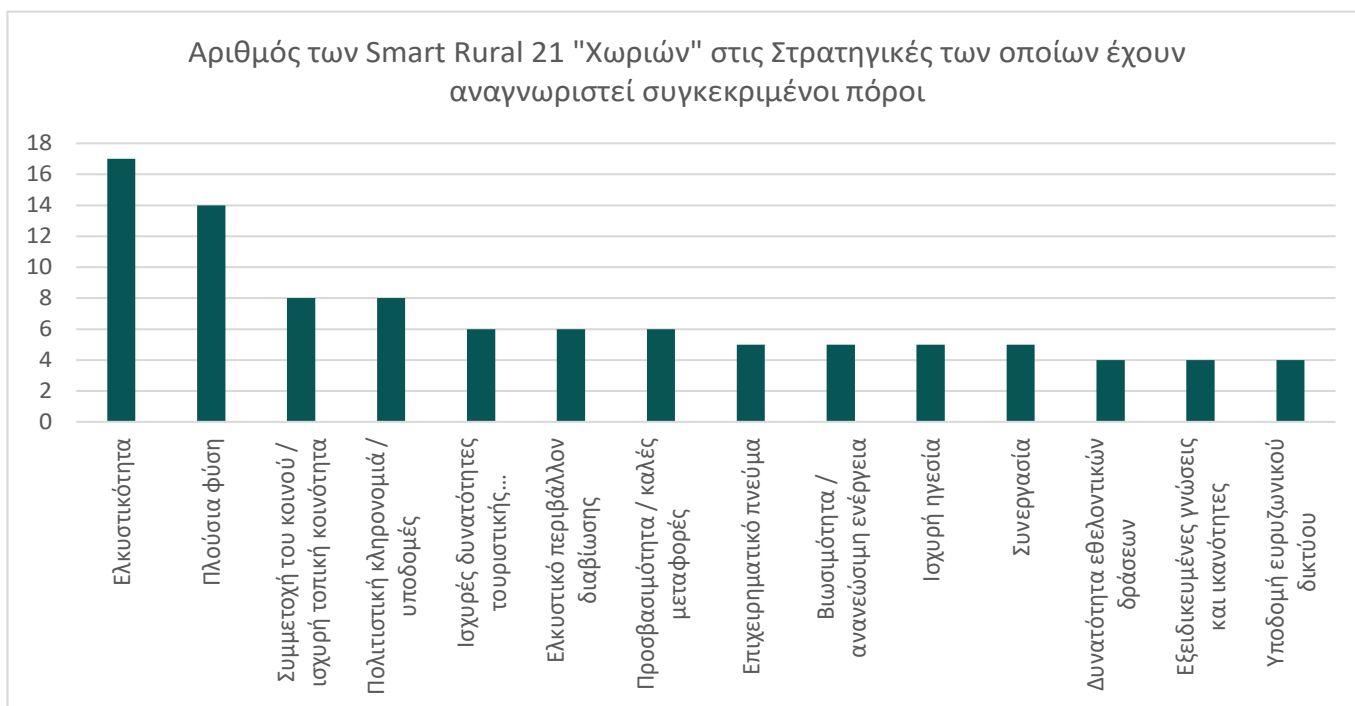
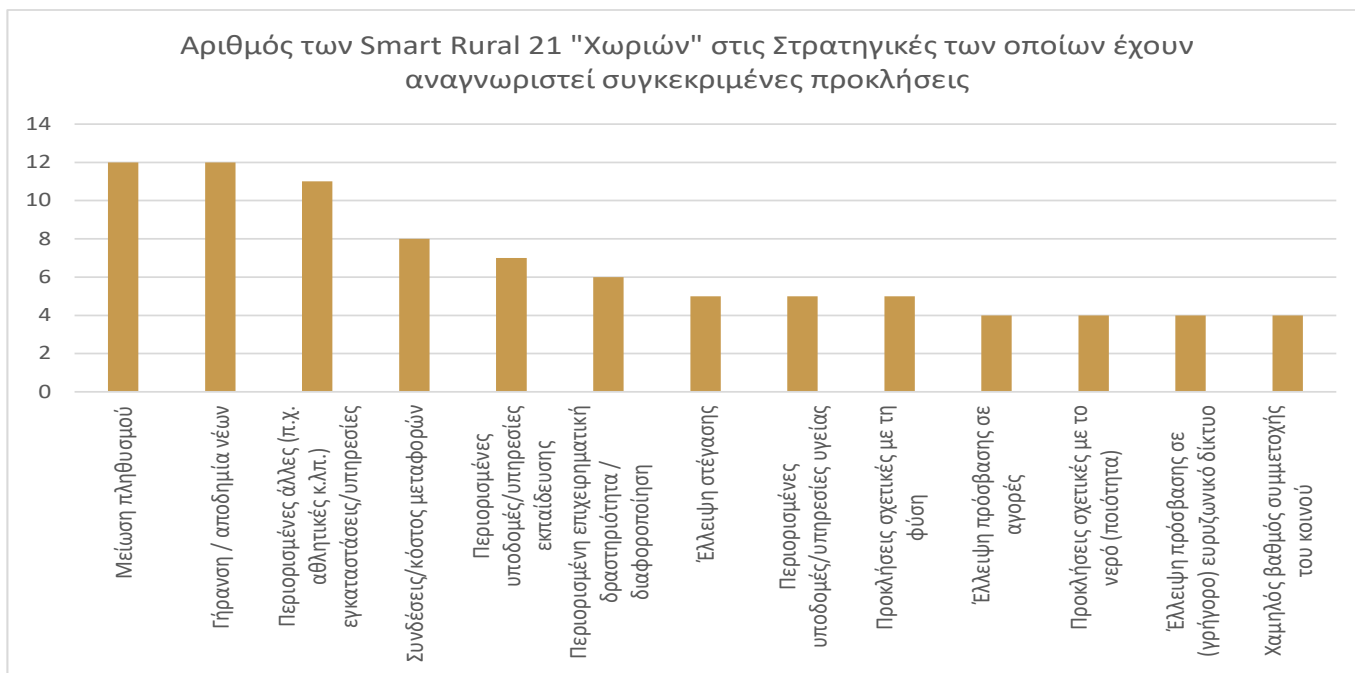
ΑΝΑΦΟΡΑ

Οι **ανάγκες/προκλήσεις/αδύνατα σημεία** και οι ευκαιρίες / δυνατά σημεία έχουν προσδιοριστεί σε καθεμία από τις στρατηγικές έξυπνου χωριού που αναπτύχθηκαν από τα 21 επιλεγμένα χωριά του Έργου Smart Rural 21 και έχουν ταξινομηθεί σύμφωνα με λέξεις-κλειδιά. Στο παρακάτω γράφημα εμφανίζονται οι προκλήσεις που αναγνωρίστηκαν από περισσότερα από τέσσερα επιλεγμένα χωριά. Οι πιο κοινές προκλήσεις στα επιλεγμένα χωριά σχετίζονται με τα εξής:

- Μείωση πληθυσμού, αποδημία των νέων,
- Έλλειψη υπηρεσιών: υποδομών, μεταφορών, εκπαίδευσης, στέγασης και υγείας.

Παρομοίως, τα επιλεγμένα χωριά αναγνώρισαν, στις στρατηγικές έξυπνου χωριού που διαμόρφωσαν, και **βασικούς πόρους**. Έχουν ταξινομηθεί και αυτές με βάση λέξεις-κλειδιά και στο παρακάτω γράφημα εμφανίζονται οι κατηγορίες εκείνες που υποδείχθηκαν από περισσότερα από τέσσερα χωριά. Η ελκυστικότητα και η πλούσια φύση θεωρούνται οι πιο σημαντικοί πόροι, ενώ ακολουθεί η ισχυρή κοινότητα, η πολιτιστική κληρονομιά και ο τουρισμός.

2.3 ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΕΙ ΜΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΞΥΠΝΟΥ ΧΩΡΙΟΥ;

Αυτή είναι η «ερώτηση του ενός εκατομμυρίου δολαρίων» ή, μάλλον, «του ενός εκατομμυρίου ευρώ» που διατυπώνουν οι περισσότερες αγροτικές κοινότητες.

Μία από τις βασικότερες προκλήσεις είναι ότι, αυτή τη στιγμή, δεν υπάρχει εγγύηση ότι τα χωριά που αναπτύσσουν στρατηγικές έξυπνου χωριού θα έχουν και καλύτερες πιθανότητες να επωφεληθούν από διάφορα είδη χρηματοδότησης. Συνεπώς, οι ακριβείς λεπτομέρειες – δηλαδή τα είδη των προσκλήσεων

Στον Κανονισμό της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ), τα Έξυπνα Χωριά αναφέρονται ως ένα κομβικό εργαλείο για την «ενίσχυση του κοινωνικού και οικονομικού ιστού στις αγροτικές περιοχές» και τον «εκσυγχρονισμό της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών μέσω της προώθησης και του διαμοιρασμού των γνώσεων, της καινοτομίας και της ψηφιοποίησης». Η ΚΓΠ επίσης ενθαρρύνει – και αναμένεται να υποστηρίξει – τη συνεργασία μεταξύ των έξυπνων χωριών. **(Αιτιολογικές σκέψεις 32, 78 και 82 και Άρθρο 77 του Κανονισμού της ΚΓΠ)**

στην υλοποίηση ορισμένων από τις σχεδιαζόμενες έξυπνες δράσεις. Ωστόσο, υποστήριξη για τα Έξυπνα Χωριά ενδέχεται να παρασχεθεί και από άλλα μέτρα/ παρεμβάσεις της ΚΑΠ, καθώς και από άλλες πολιτικές και προγράμματα. Αυτά συμπεριλαμβάνουν το Interreg και άλλα προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται

από το ΕΤΠΑ⁵ (π.χ. για την τοπική εδαφική ανάπτυξη, για επενδύσεις υποδομών), το ΕΚΤ⁶ (για παρεμβάσεις κοινωνικής ένταξης), το ΕΤΘΑΥ⁷ (για Τοπικές Ομάδες Δράσης Αλιείας).

Η Ε.Ε. έχει δεσμευτεί να κάνει πράξη τα Έξυπνα Χωριά και συνεχώς εκφράζει την άποψη αυτή, ζητώντας επίσης από τα κράτη μέλη να αναλάβουν δράση. Υπάρχει, όντως, αυξανόμενο ενδιαφέρον γύρω από το ζήτημα των Έξυπνων Χωριών. Βρισκόμαστε σε μια συναρπαστική φάση πειραματισμού και διερεύνησης κατευθύνσεων και υπάρχει ελπίδα ότι όσοι ενεργήσουν προληπτικά για να κάνουν πράξη τα Έξυπνα Χωριά μπορεί να είναι, τρόπος του λέγειν, και οι πρώτοι στη σειρά για τη χρηματοδότηση που τόσο αξίζουν.

Υπάρχουν, όντως, πολλά κράτη μέλη που δεν περιμένουν τις εξελίξεις αλλά οδηγούν την κούρσα και αρχίζουν να πειραματίζονται με ουσιώδη πλαίσια στήριξης στα εθνικά τους περιβάλλοντα.

Την ίδια στιγμή, η Ε.Ε. έχει ως επί το πλείστον εκχωρήσει την «εξουσία» όσον αφορά τον σχεδιασμό του προγράμματος και τη χορήγηση χρηματοδοτήσεων – παρέχοντας έτσι μεγαλύτερη ευελιξία – στα κράτη μέλη. Δεν έχουν περιγραφεί σαφείς υποχρεώσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση προς τα κράτη μέλη σχετικά με τον τρόπο διαμόρφωσης του πλαισίου υποστηρικτικής πολιτικής για τα Έξυπνα Χωριά. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, παρέχει χρηματοδότηση για πολλά έργα τεχνικής υποβοήθησης, ώστε να υποστηρίξει τις ανταλλαγές μεταξύ των ενδιαφερομένων και τη διαδικασία σχεδιασμού. Τα πιο σημαντικά από αυτά τα Έργα είναι το Πιλοτικό Έργο για τα Έξυπνα Οικολογικά Κοινωνικά Χωριά, καθώς και η [1^η \(Smart Rural 21\)](#) και [2^η \(Smart Rural 27\)](#) Προπαρασκευαστική Δράση για τις Έξυπνες Αγροτικές Περιοχές στον 21^ο αιώνα.

Το Έργο Smart Rural 21 έχει συλλέξει πληροφορίες για το τι συμβαίνει σε κάθε κράτος μέλος όσον αφορά τα πλαίσια υποστήριξης πολιτικών για τα Έξυπνα Χωριά. Μπορείτε να δείτε τις πληροφορίες για τη χώρα σας στις [σελίδες χωρών του Έργου Smart Rural 21](#) όπου περιγράφονται με ακρίβεια (εφόσον τα στοιχεία αυτά είναι γνωστά) οι πηγές και οργανισμοί χρηματοδότησης που εργάζονται επάνω στην έννοια των Έξυπνων Χωριών. Επίσης, το Έργο Smart Rural 21 αναλύει περαιτέρω παραδείγματα επιτυχημένης πολιτικής, προκειμένου να ενθαρρύνει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να αναλάβουν δράση. Οι σελίδες των κρατών παρέχουν επίσης

πληροφόρηση στις Κοινότητες για τις διαθέσιμες πηγές χρηματοδότησης στο κράτος τους.

Το Έργο Smart Rural 27 θα συνεχίσει να ενημερώνει τις πληροφορίες σχετικά με τα Έξυπνα Χωριά σε κάθε κράτος μέλος. Οι πληροφορίες σχετικά με την υποστήριξη των πολιτικών των Έξυπνων Χωριών κοινοποιούνται μέσα από τα [Δελτία δεομένων για τα κράτη μέλη που συμμετέχουν στο Έργο Smart Rural 27](#), ενώ θα οργανωθούν και ομάδες εργασίας ώστε να διασφαλιστεί η βελτίωση του σχεδιασμού των πολιτικών και των προγραμμάτων μέσα από την επαφή των σχετικών ενδιαφερομένων μερών.

5 Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
6 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
7 Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΕΞΥΠΝΑ ΧΩΡΙΑ

[Πρότυπο στρατηγικής έξυπνου χωριού](#), έργο Smart Rural 21 (E40): πρότυπο στρατηγικής, περιγραφή του τρόπου χρήσης του προτύπου και εκπαιδευτικό βίντεο που έχουν χρησιμοποιηθεί από τα χωριά του προγράμματος Smart Rural 21 για να αναπτύξουν τις στρατηγικές τους.

[Στρατηγικές Έξυπνων Χωριών](#), έργο Smart Rural 21: συλλογή των στρατηγικών που αναπτύχθηκαν από τα χωριά του έργου Smart Rural 21.

['Εξελίξεις στη χώρα μου' – σελίδες του έργου Smart Rural 21](#): περιγραφή του τρόπου με τον οποίο διάφορες πολιτικές (τόσο η Κοινή Γεωργική Πολιτική όσο και άλλες) και οργανισμοί υποστηρίζουν επί του παρόντος τις πρωτοβουλίες Έξυπνων Χωριών (και παρόμοιων δράσεων) σε κάθε κράτος μέλος της Ε.Ε..

[Χάρτης πορείας του έργου Smart Rural 21](#): πρακτικά εργαλεία για την ανάπτυξη στρατηγικής.

[Πολιτικές για τα Έξυπνα Χωριά](#): πληροφορίες σχετικά με διάφορα πλαίσια και εργαλεία πολιτικής σε ευρωπαϊκό και εθνικό/περιφερειακό επίπεδο.

[Πληθοχρηματοδότηση \(Crowd-Funding\) των Έξυπνων Χωριών](#), παρουσίαση στη [2η Ακαδημία Έξυπνων Χωριών](#) του έργου Smart Rural 21.

3. ΠΩΣ ΘΑ ΥΛΟΠΟΙΗΘΕΙ Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΘΑ ΑΝΑΠΤΥΧΘΟΥΝ ΕΞΥΠΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ;

Αυτή η ενότητα παρέχει καθοδήγηση όσον αφορά τον τρόπο για την υλοποίηση της στρατηγικής μέσω του σχεδιασμού και της υλοποίησης έξυπνων λύσεων. Επιπλέον καθοδήγηση για αυτήν τη διαδικασία μπορεί επίσης να παρασχεθεί από τα σχετικά βήματα

του χάρτη πορείας για το πρόγραμμα Smart Rural 21, μεταξύ των οποίων τα εξής: (1) [σχεδιασμός δράσεων](#), (2) [εξεύρεση λύσεων](#), (3) [δημιουργία δράσεων](#), (4) [χρηματοδότηση](#), (5) [παρακολούθηση](#).

3.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΕΞΥΠΝΗ ΛΥΣΗ;

Οι έξυπνες λύσεις είναι **καινοτόμες και εμπνευστικές δραστηριότητες (έργα/πρωτοβουλίες) μέσω των οποίων μπορούν να επιτευχθούν οι στόχοι της στρατηγικής έξυπνου χωριού**. Η σημασία των όρων «έξυπνο» και «καινοτομία» έχουν ήδη παρουσιαστεί παραπάνω (βλ. ενότητα 1.2).

Οι σχεδιαζόμενες και υλοποιούμενες δράσεις των στρατηγικών έξυπνων χωριών οφείλουν να αποκρίνονται με δημιουργικό – και συχνά αντισυμβατικό – τρόπο στις προκλήσεις και τις ευκαιρίες του 21ου αιώνα. Υπάρχουν δύο σημαντικές προκλήσεις-ευκαιρίες στις οποίες δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στους στρατηγικούς στόχους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και, κατά συνέπεια, όσον αφορά και τα Έξυπνα Χωριά:

- **Συνδεσιμότητα και χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών** (συνδέεται με την προτεραιότητα «Μια Ευρώπη έτοιμη για την ψηφιακή εποχή» της Ε.Ε.),
- **Προσαρμογή στις κλιματικές συνθήκες** (συνδέεται με την προτεραιότητα «Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία» της Ε.Ε.).

Αυτές οι βασικές περιοχές βρίσκονται και στην καρδιά του [Μακροπρόθεσμου οράματος της Ε.Ε. για τις αγροτικές περιοχές](#) (συνδεδεμένες και ανθεκτικές αγροτικές περιοχές) μαζί με τις θεματικές έννοιες για τις «ισχυρότερες» και «ευημερούσες» αγροτικές περιοχές.

Όπως παρουσιάστηκε πιο πάνω, η καινοτομία και η εξυπνάδα έχουν συγκεκριμένο περιεχόμενο και εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το επίπεδο ανάπτυξης της τοπικής κοινωνίας. Ωστόσο, το πρόγραμμα Smart Rural 21 είχε στόχο να εμπνεύσει

Το 2021, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε το [Μακροπρόθεσμο όραμα για τις αγροτικές περιοχές](#) της Ε.Ε., το οποίο ορίζει τέσσερις βασικές θεματικές περιοχές παρέμβασης και οι οποίες περιγράφονται θεματικά με τους όρους «ισχυρότερες, συνδεδεμένες, ανθεκτικές, ευημερούσες» κοινότητες. Αυτές οι θεματικές περιγράφουν τους βασικούς τομείς προτεραιοτήτων όπου μπορούν να δράσουν και τα Έξυπνα Χωριά.

όλες τις αγροτικές κοινότητες μέσα από τη βάση δεδομένων των έξυπνων λύσεων, που καλύπτει πολλούς θεματικούς τομείς και επισημαίνει τις πιο καινοτόμες πτυχές των πρωτοβουλιών που υλοποιούνται σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας. Αυτές οι λύσεις μπορούν επίσης να μεταφερθούν σε άλλες αγροτικές κοινότητες. Επιπλέον, τα αποτελέσματα των έξυπνων λύσεων που εφαρμόζονται σε κάθε ένα από τα επιλεγμένα Smart Rural 21 “Χωριά” είναι επίσης διαθέσιμα στο διαδίκτυο, για όποιο θέλει να ανακαλύψει έξυπνες αγροτικές λύσεις, καθώς επίσης και τα βήματα και τις διαδικασίες που απαιτούνται για την υλοποίησή τους.

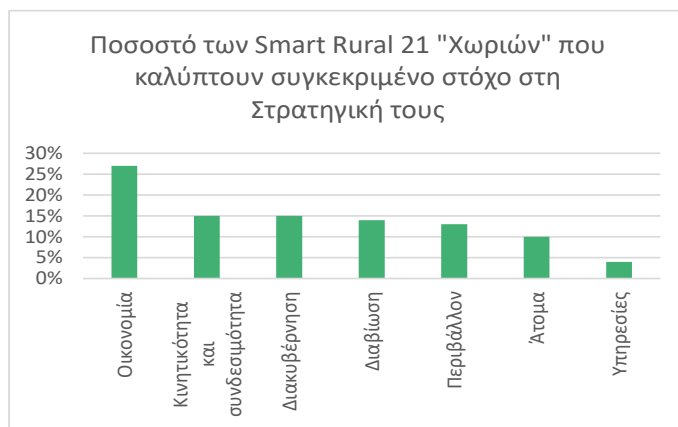
3.2 ΠΩΣ ΕΝΤΟΠΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΣΩΣΤΕΣ ΕΞΥΠΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ;

Η έννοια των Έξυπνων Χωριών μπορεί να καλύπτει ένα ευρύ φάσμα θεματικών περιοχών και θεμάτων. Οι λύσεις που θα θεωρηθούν σωστές θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στο συγκεκριμένο περιβάλλον κάθε αγροτικής κοινότητας και να μπορούν να καλύπτουν ένα τεράστιο εύρος από θέματα και θεματικές περιοχές. Για να απεικονίσουμε τα ζητήματα αυτά, στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζονται οι βασικές θεματικές περιοχές που υποδείχθηκαν από τα επιλεγμένα χωριά του Έργου Smart Rural 21.

Παρόλο που υπάρχει αρκετή ποικιλομορφία ανάμεσα στις έξυπνες λύσεις που υλοποιούνται από τα χωριά, έχουν προσδιοριστεί και ορισμένα κοινά σημεία και «καυτά ζητήματα» όσον αφορά τις έξυπνες δράσεις των χωριών που επιλέχθηκαν για το Έργο Smart Rural 21.

Μπορείτε να αναγνωρίσετε κάποια από αυτά τα θέματα ως σχετιζόμενο με το δικό σας χωριό; Μια καλή ιδέα είναι να δείτε τις ιστοσελίδες των χωριών που συμμετείχαν στο Έργο Smart Rural 21 (και στις οποίες συμπεριλαμβάνονται βίντεο και παρουσιάσεις) και να επικοινωνήσετε απευθείας με τα χωριά.

Φωτογραφία από Dominik Lange

Χωριό συνταξιούχων και ηλεκτρονική φροντίδα
Η λύση είναι ψηφιακή;

Η φροντίδα των ηλικιωμένων είναι μια συνήθης πρόκληση, ειδικά όταν αφορά τη χρήση έξυπνων λύσεων που προσφέρουν οι ψηφιακές τεχνολογίες, δηλαδή της ηλεκτρονικής φροντίδας (e-care). Τα ερωτήματα που προκύπτουν εδώ είναι κατά πόσον αξίζει η επένδυση σε ψηφιακές τεχνολογίες, καθώς και ποιες επενδύσεις και ανθρώπινες ικανότητες πρέπει να αναπτυχθούν ώστε οι υπηρεσίες να καταστούν αποτελεσματικές και βιώσιμες. Βασικό θέμα στα χωριά [Dingle \(IE\)](#), [Penela-Cumeeira \(PT\)](#), [Sollstedt \(DE\)](#)

Φωτογραφία από Arno Senoner

Νέοι άνθρωποι: Πώς θα εξασφαλιστεί η συμμετοχή τους;

Σε πολλές αγροτικές κοινότητες, η συμμετοχή των νέων, και ειδικά των εφήβων, σε τοπικές δραστηριότητες αποτελεί πρόκληση που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τον προσδιορισμό των σωστών τύπων δραστηριοτήτων κοινωνικοποίησης και τη βελτίωση δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Βασικό θέμα στα χωριά [Mukarov \(CZ\)](#), [Alsunga \(LV\)](#), [Ansó \(ES\)](#)

Φωτογραφία από Myriam Jessier

Ψηφιακή Τεχνολογία: Πώς να τη χρησιμοποιήσετε για να βελτιώσετε τις τοπικές υπηρεσίες;

Εργαλεία, πλατφόρμες και εφαρμογές διαχείρισης δεδομένων και πληροφοριών αναπτύσσονται με κύριο στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των μελών της αγροτικής κοινωνίας, καθώς και των επισκεπτών, αλλά και τη βελτίωση των υπηρεσιών (συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού) και της διασύνδεσης των ντόπιων κατοίκων (κοινωνική καινοτομία). Βασικό θέμα στα χωριά [Torup \(DK\)](#), [Profondeville \(BE-Βαλονία\)](#), [Penela-Ferraria De São João \(PT\)](#), [Κύθηρα \(EL\)](#), [Alsunga \(LV\)](#)

Φωτογραφία από Vidar Nordli-Mathisen

Ανακατασκευή παλαιών κτιρίων: Για ποια χρήση και πως θα γίνουν βιώσιμα;

Μετατροπή παλιού μύλου σε τοπική επιχείρηση και κέντρο κοινότητας.
Μετατροπή παλιών κελαριών σε υποδομή φιλοξενίας τουριστών,
Παλιών κελαριών σε υποδομή φιλοξενίας τουριστών.
Διαμόρφωση πράσινου κτιρίου για τοπικό αγροτικό και κοινοτικό κέντρο.

Φωτογραφία από Canva

Σχεδιασμός τοπίου και ανακατασκευή παλιών κτιρίων: Πώς να διατηρήσετε την αρχιτεκτονική, πολιτιστική και περιβαλλοντική κληρονομιά;

Η (ανα)κατασκευή (παλαιών) κτιρίων και ο σχεδιασμός τοπίου υπήρξε βασικό θέμα σε πολλά από τα επιλεγμένα χωριά του Έργου Smart Rural 21. Οι κύριοι στόχοι είναι: (1) Να γίνει χρήση παλαιών κτιρίων ή διαθέσιμων εκτάσεων προς όφελος της τοπικής κοινότητας, (2) Να βρεθούν βιώσιμες (φιλικές προς το περιβάλλον) λύσεις προσαρμοσμένες στις συνθήκες του τοπικού περιβάλλοντος, και (3) Να αναπτυχθούν οικονομικά βιώσιμες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Βασικό θέμα στα χωριά [Ansó \(ES\)](#), [Sentviska Gora Plateau \(SI\)](#), [Tomaszyn \(PL\)](#), [Uppony \(HU\)](#), [Raudanmaa \(FI\)](#), [Virtsu \(EE\)](#)

Φωτογραφία από Canva

Βιώσιμη/αναγεννητική γεωργία: Πώς να διατηρήσετε το περιβάλλον μέσω νέων γεωργικών πρακτικών και τεχνολογιών;

Η χρήση νέων τεχνολογιών (συμπεριλαμβανομένης της έξυπνης γεωργίας) και μεθόδων για την αύξηση της ανθεκτικότητας των κοινοτήτων και του περιβάλλοντος (συμπεριλαμβανομένης της αναγεννητικής γεωργίας) αποτελούν μια από τις κύριες θεματικές περιοχές των Έξυπνων Χωριών, σε συμφωνία με τους στόχους της Πράσινης Συμφωνίας της Ε.Ε. Βασικό θέμα στα εξής χωριά: [Tomaszyn \(PL\)](#), [Κύθηρα \(EL\)](#), [Babina Greda \(HR\)](#)

Φωτογραφία από Canva

Ανανεώσιμη ενέργεια & τοπικές ενεργειακές κοινότητες: Πώς να πετύχετε ενεργειακή ανεξαστησία;

Ανανεώσιμη ενέργεια, με ειδική επικέντρωση στις τοπικές ενεργειακές κοινότητες. Στην περίπτωση του Stanz (AT), αυτή η μέθοδος συνδυάζεται επίσης με δράσεις τοπικής οικονομίας / τοπικού νομίματος και ένα σύστημα τοπικού ψηφιακού νομίματος (token) και τεχνολογίας αλυσίδας συστοιχιών (blockchain). Βασικό θέμα στα εξής χωριά: [Stanz im Mürtal \(AT\)](#)

Φωτογραφία από Canva

Λύσεις έξυπνης κινητικότητας: Πώς να εξασφαλίσετε μεταφορές σε απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές;

Οι **λύσεις έξυπνης κινητικότητας** σε απομακρυσμένες και ορεινές αγροτικές περιοχές, όπως τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα και ο συνεπιβατισμός, μπορούν να υποστηρίξουν ιδιαίτερα τις απομονωμένες ή/και απομακρυσμένες κοινότητες. Βασικό θέμα στα εξής χωριά: [Ostana \(IT\)](#)

Αυτά τα θέματα ευθυγραμμίζονται πλήρως με τις τέσσερις προτεινόμενες περιοχές δράσης του Μακροπρόθεσμου οράματος για τις αγροτικές περιοχές, δηλαδή:

1. Ισχυρότερες αγροτικές περιοχές: αφορά στα παραδείγματα της φροντίδας των ηλικιωμένων, της συμμετοχής των νέων ανθρώπων και της χρήσης δεδομένων και πλατφορμών για τη βελτίωση των τοπικών υπηρεσιών (στα περισσότερα [Smart Rural 21 “Χωριά”](#)).

2. Ανθεκτικές αγροτικές περιοχές: αφορά στον σχεδιασμό τοπίου και τις (ανα)κατασκευές βιώσιμου χαρακτήρα, την αναγεννητική γεωργία, τις κοινότητες ανανεώσιμης ενέργειας ([Stanz](#), AT; [Tomaszyn](#), PL; [Penela](#), PT; [Kythera](#), EL).

3. Συνδεδεμένες αγροτικές περιοχές: αφορά στην έξυπνη κινητικότητα και τις ψηφιακές υπηρεσίες (π.χ. [Profondeville](#), BE-Βαλονία και την ευρυζωνική συνδεσιμότητα στο χωριό [Raudanmaa](#), FI).

4. Ευημερούσες αγροτικές περιοχές: αφορά στις επιχειρήσεις σε αγροτικές περιοχές, το θέμα αυτό έχει εγκάρσιο χαρακτήρα και περιλαμβάνει τις βιώσιμες αγροτικές επιχειρήσεις ([Tomaszyn](#), PL; [Κύθηρα](#), EL; [Babina Greda](#), HR), τον τουρισμό (π.χ. στο χωριό [Κύθηρα](#), EL) και τις επιχειρήσεις της υπαίθρου (π.χ. στα χωριά [Torup](#), DK και [Raudanmaa](#), FI).

Η εύρεση της σωστής καινοτόμου λύσης για την αντιμετώπιση μιας συγκεκριμένης πρόκλησης ή την αξιοποίηση μιας νέας ευκαιρίας μπορεί να απαιτήσει πολλή διερεύνηση και πειραματισμό. Υπάρχουν πολλές οδοί για τον προσδιορισμό λύσεων:

Τα χωριά του Έργου Smart Rural 21 λαμβάνουν την απαιτούμενη τεχνογνωσία από εξειδικευμένους συμβούλους χωριών, τοπικούς οργανισμούς ειδικών (π.χ. τοπικά πανεπιστήμια, ΜΚΟ κ.λπ.), τοπικά επιμελητήρια ή εξειδικευμένες δομές, μέλη της αγροτικής κοινότητας που έχουν εξειδικευμένες γνώσεις, καθώς και εξωτερικούς ειδικούς και εμπειρογνώμονες.

• Η **εμπειρία και η τεχνογνωσία των ειδικών** είναι κάτι που θα χρειαστείτε σχεδόν σίγουρα. Αν και η κύρια πηγή της καινοτομίας είναι συχνά η τοπική κοινότητα, η σχετική τεχνογνωσία δεν μπορεί πάντοτε να εξευρεθεί σε τοπικό επίπεδο. Η εμπειρία από το Έργο Smart Rural 21 έδειξε ότι, συχνά, τα χωριά χρειάστηκε να εισαγάγουν εξωτερική τεχνογνωσία ειδικών από άλλες περιοχές για να υλοποιήσουν τις ιδέες τους. Η εξωτερική τεχνογνωσία μπορεί επίσης να «**ανοίξει τα μάτια**» της τοπικής κοινότητας και, μάλιστα, τη στιγμή που συνιστάται στις αγροτικές κοινότητες να εξετάζουν λύσεις που ίσως δεν έχουν σκεφθεί προηγουμένως. Σε αυτό το πλαίσιο, η σύμπραξη **δημόσιου- ιδιωτικού-ερευνητικού- κοινωνικού τομέα** μπορεί να είναι επωφελής (αυτή η μέθοδος αναφέρεται συχνά ως το μοντέλο «τετραπλής έλικας» και έχει ήδη αποδειχθεί επιτυχημένη σε ορισμένες αγροτικές περιοχές⁸). Για παράδειγμα, οι κοινότητες [Babina Greda](#) (HR) και [Κύθηρα](#) (EL) συνεργάζονται στενά με πανεπιστήμια προκειμένου να παρέχουν στους αγρότες της περιοχής τεχνογνωσία που αφορά τις σύγχρονες και βιώσιμες τεχνολογίες παραγωγής (όπως η γεωργία ακριβείας). Η κοινότητα [Profondeville](#) (BE-Βαλονία) σκοπεύει να εφοδιάσει το προσωπικό της δημόσιας διοίκησης με τις δεξιότητες που θα του επιτρέπουν να αναγνωρίζει και να χρησιμοποιεί τοπικά σύνολα (μεγάλων) δεδομένων μέσω της συμμετοχής ειδικών.

Αποφύγετε την εξάρτηση από συγκεκριμένες οδούς, δηλαδή προσπαθήστε να προσδιορίσετε μη καθιερωμένες λύσεις, διατηρήστε ανοικτούς ορίζοντες σκέψης και αναζητήστε νέες ιδέες.

• Μια βάση δεδομένων έξυπνων λύσεων μπορεί να φανεί χρήσιμη για την άντληση έμπνευσης και ιδεών από άλλα χωριά. Υπάρχουν πολλές και διάφορες τέτοιες βάσεις δεδομένων, όπως η βάση δεδομένων έργων του Ευρωπαϊκού Δικτύου Αγροτικής Ανάπτυξης (όπου συμπεριλαμβάνονται παραδείγματα που

συλλέχθηκαν στο πλαίσιο της [Θεματικής εργασίας του ΕΔΑΑ σχετικά με τα Έξυπνα Χωριά](#)) ή η [βάση δεδομένων των Επιχειρησιακών Ομάδων](#) της Ευρωπαϊκής Συνεργασίας για την Καινοτομία (EIP, European Innovation Partnership) – AGRI. Το Έργο Smart Rural 21 έχει αναπτύξει και αυτό τη δική του [βάση δεδομένων](#), που παρέχει λεπτομερείς και πρακτικές πληροφορίες σχετικά με λύσεις που έχουν υλοποιηθεί στο πλαίσιο ορισμένων αγροτικών κοινοτήτων και μπορούν να εμπνεύσουν άλλες. Η βάση δεδομένων διαθέτει δυνατότητα αναζήτησης με βάση θεματικές λέξεις-κλειδιά.

Smart solutions list :

Countries Free text search

Which thematic area?

People

- Education (schools, children, youth) (4)
- Engaging youth (2)
- Improving eSkills (2)
- Improving other skills (2)
- Social inclusion of disadvantaged groups (5)
- Supporting elderly people (4)
- Volunteering (1)
- Work-life balance (1)

Economy

- Entrepreneurship/ business support (3)
- Farming and agri-food business (7)
- Inward investment & FDI (1)
- Research, innovation & knowledge development (1)
- Social enterprise (2)
- Supporting job seekers (1)
- Tourism/ recreation (4)

Living

- (e)health/ healthcare services (1)
- Arts & music (2)
- Community space (3)
- Culture & heritage (1)
- Housing (3)
- Liveable & Tidy Towns (2)
- Sports, hobbies & interests (1)
- Support to newcomers (2)

Environment

- Bioeconomy (3)
- Circular economy / waste management (5)
- Habitats and biodiversity (2)
- Land management (2)
- Low carbon economy (6)
- Renewable energy & energy efficiency (5)
- Resource efficiency (1)
- Soil (2)
- Water (2)

Connectivity & mobility

- Broadband connection & infrastructure (2)
- Cycling / walking routes (1)
- Improving transport connectivity (2)
- Use of digitalisation & new technologies (4)

Governance

- Community capacity-building (3)
- Cooperation (including with other villages) (8)
- Improving urban-rural linkages (5)
- Public engagement in decision-making (4)
- Public-private partnership (5)

Order by : Last modified Date Initial investment Post date

Results found : 50

 Citizen Bus Scheme

A non-commercial on-demand shuttle service for rural communities.

Implemented in : Amt Röbel-Müritz

Country : Germany

Initial investment : 82,000 €

Η παραπάνω εικόνα είναι ένα στιγμιότυπο οθόνης της [βάσης δεδομένων έξυπνων λύσεων του έργου Smart Rural 21](#).

• Η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ χωριών, διαδικτυακά και δια ζώσης, συνήθως μεγιστοποιεί τα οφέλη για τις αγροτικές κοινότητες. Υπάρχουν πολλοί τρόποι να επικοινωνήσετε με άλλα χωριά. Μπορείτε να επικοινωνήσετε απευθείας με χωριά που εντοπίσατε από βάσεις δεδομένων και με άλλους τρόπους. Το Πρόγραμμα Smart Rural 21 έχει, σε μεγάλο βαθμό, προωθήσει την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των χωριών μέσω [πρωινών συνεδριών τύπου «έξυπνου καφενείου του χωριού»](#), όπου ένα από τα χωριά παρουσίαζε τις καινοτόμες προσεγγίσεις του και τα υπόλοιπα μπορούσαν, ανεπίσημα (εν είδει συνάντησης για καφέ), να κάνουν ερωτήσεις και να συζητήσουν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες.

Επιπλέον, η διοργάνωση **διμερών επισκέψεων μεταξύ των χωριών** έδωσε στα χωριά τη δυνατότητα να επισκέπτονται το ένα το άλλο, με υποστήριξη από το έργο. Αυτές οργανώνονταν αμέσως μετά από τα [Περιφερειακά εργαστήρια Smart Rural](#) ή ως αυτόνομες εκδηλώσεις. Η [Ακαδημία Έξυπνων Χωριών](#) επικεντρώθηκε στις θεματικές ανάγκες των χωριών. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τους συνδέσμους για να εξερευνήσετε εμπνευσμένες λύσεις που επινοήθηκαν από τα χωριά. Τα σχετικά δίκτυα κοινοτήτων μπορούν επίσης να συμβάλουν στη δημιουργία δεσμών μεταξύ των χωριών (συμπεριλαμβανομένων δικτύων που επικεντρώνονται στα χωριά, όπως το [Δίκτυο Έξυπνων Χωριών](#)).

Δυστυχώς, η έλλειψη γλωσσικών γνώσεων εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα όταν μια κοινότητα επιδιώκει την αλληλεπίδραση με άλλες κοινότητες σε διεθνές επίπεδο. Αν θέλετε να αλληλεπιδράσετε με άλλες κοινότητες στην Ευρώπη και ακόμα πιο πέρα, είναι πολύ σημαντικό να υπάρχει στην κοινότητά σας κάποιος άτομο που μιλά Αγγλικά.

Ορισμένες αγροτικές κοινότητες άρχισαν να βελτιώνουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες, εμπνευσμένες από τις ανταλλαγές που έκαναν στο πλαίσιο του Έργου Smart Rural 21. «Όλοι οι συνάδελφοι στην υπηρεσία μας αρχίσαμε να μαθαίνουμε Αγγλικά, καθώς νιώθουμε ότι αυτή είναι μια από τις σημαντικές μας αδυναμίες. Το να ακούμε άλλους να μιλούν καλά Αγγλικά αποτελεί για εμάς έμπνευση.»

3.3 ΠΩΣ ΘΑ ΕΠΙΤΕΥΧΘΕΙ Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΛΥΣΕΩΝ;

Η συμμετοχή των μελών της κοινότητας στον σχεδιασμό και την υλοποίηση της στρατηγικής είναι σημαντική, όχι μόνο επειδή η «συμμετοχική προσέγγιση» έχει κομβικό ρόλο στην προσέγγιση για τα Έξυπνα Χωριά, αλλά περισσότερο επειδή χωρίς τη συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στη στρατηγική – και το συναίσθημα **κοινοκτημοσύνης αυτής** – είναι σχεδόν βέβαιο ότι η στρατηγική δεν θα μπορέσει να υλοποιηθεί σε μετέπειτα βήματα.

Η εξασφάλιση της συμμετοχής των ενδιαφερομένων μερών είναι, συχνά, μια διαδικασία που παρουσιάζει προκλήσεις, ειδικά σε μεγαλύτερες κοινότητες και σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από ακραία μείωση του πληθυσμού ή/και όπου οι ανθρωπίνι πόροι της κοινότητας είναι εξαιρετικά χαμηλοί.

Δεν υπάρχει μία και μοναδική συνταγή όσον αφορά το πώς μπορεί να επιτευχθεί η συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών μιας τοπικής κοινότητας, καθώς αυτό εξαρτάται έντονα από το προφίλ και το επίπεδο δραστηριότητας των μελών της κοινότητας, από την τοπική ηγεσία και από άλλους παράγοντες.

Πεπειραμένοι ηγέτες κοινοτήτων χωριών έχουν υποδείξει ότι, προκειμένου να δοθεί κίνητρο στα μέλη μιας κοινότητας, **οι ιδέες που προέρχονται από τα μέλη της κοινότητας είναι σημαντικό να εισακούονται, να υιοθετούνται και να ενθαρρύνονται**. Στα μέλη της κοινότητας πρέπει να ανατίθεται εργασία – ειδικά αν πρόκειται για εθελοντική εργασία – η οποία να έχει απτή φύση (δηλαδή σαφή στιγμή έναρξης και ολοκλήρωσης και απτά αποτελέσματα) και να αποδίδεται και **(μικρή) ανταμοιβή / αναγνώριση** σε εκείνους που επενδύουν στην κοινοτική εργασία.

«Συχνά έρχονται κάποιος στο χωριό μας και λένε “θέλουμε να υλοποιήσουμε ένα έργο” και φυσικά τους δεχόμαστε όλους με ενθουσιασμό. Αλλά στη συνέχεια η υλοποίηση στην πράξη θα γίνει από την κοινότητα. Κάποιες φορές έχουμε μέχρι και 50 ανθρώπους που λένε ότι θέλουν να κάνουν κάτι στην Ostana, όμως μόνο ένας από αυτούς θα επιστρέψει. Και τότε αρχίζουμε να βλέπουμε αν υπάρχει περιθώριο ή δυνατότητα να γίνει αυτό που σκέφτονται. Και με αυτόν τον τρόπο οικοδομούμε πολλές δραστηριότητες.»

Enrica Alberti, χωριό Ostana, Smart Café

Τα περισσότερα χωριά του προγράμματος Smart Rural 21, διαπίστωσαν ότι η διαδικασία εξασφάλισης της συμμετοχής των ενδιαφερομένων κατά την ανάπτυξη της στρατηγικής αποτελούσε πρόκληση «σε μικρό βαθμό» (δεδομένα βάσει των 12 χωριών που απάντησαν στην έρευνα).

Σε ποιο βαθμό αποτέλεσε για εσάς πρόκληση η διαδικασία συμμετοχής των ενδιαφερομένων / συμμετοχική διαδικασία για την ανάπτυξη της στρατηγικής έξυπνου χωριού;

Συγκεκριμένα εργαλεία σχετικά με τον τρόπο συμμετοχής των μελών της κοινότητας διατίθενται στο [Εργαλείο 'Χάρτης πορείας' του Έργου Smart Rural 21](#).

Οι κοινότητες που είχαν πραγματική επιτυχία είναι εκείνες όπου υπήρχε όραμα, ηγετικές ικανότητες και αφοσίωση σε τουλάχιστον έναν μικρό αριθμό προσηλωμένων ατόμων στο χωριό. Στην αρχή δεν χρειάζεται ένας πολύ μεγάλος αριθμός ατόμων. Ακόμη και ένας ή δύο ντόπιοι (που σε ορισμένες περιπτώσεις αποκαλούνται κατ' ευφημισμό «ανθρώπινη μαγιά»), μπορούν να κάνουν μια πρώτη διαφορά, αν το κίνητρό τους δεν είναι απλώς τα χρήματα αλλά η «πίστη» και το όραμα. Πρέπει να υπάρχουν τουλάχιστον ένα ή δύο άτομα με τα κατάλληλα ενδιαφέροντα, δεξιότητες, δυνατότητες αλλά και προσήλωση στο έργο. Αυτά θα ξεκινήσουν τη διαδικασία. Χωρίς **ηγεσία, συναίσθημα συνιδιοκτησίας και όραμα**, δεν είναι εφικτή η έναρξη της μετάβασης προς τα Έξυπνα Χωριά.

Η διαδικασία στρατηγικής έξυπνου χωριού δεν είναι απαραίτητο να ξεκινά ή να καθοδηγείται από κάποια επίσημη δομή εξουσίας, π.χ. από έναν δήμαρχο και την ομάδα του. Στην πράξη, στο πλαίσιο των χωριών του του Έργου Smart Rural 21, υπάρχει ποικιλομορφία όσον αφορά τη δομή διακυβέρνησης ενός έξυπνου χωριού.

Η συμμετοχή των νέων χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή και απαιτεί δημιουργικότητα και κατάλληλους εμπυχωτές. Η συμμετοχή των νέων υπήρξε κομβικό θέμα σε αρκετά από τα χωριά του Έργου Smart Rural 21. Στην κοινότητα [Mukarov \(CZ\)](#), βασικός προβληματισμός ήταν πώς θα επιτευχθεί η συμμετοχή της νεότερης γενιάς σε δραστηριότητες που διοργανώνονται από κοινού. Έτσι, ιδρύθηκε μια λέσχη νέων (Hangout4Teens), ψυχή της οποίας είναι

ένας φοιτητής που ζει στην περιοχή. Στην κοινότητα [Alsunga \(LV\)](#), κύριο σημείο επικέντρωσης υπήρξε η εξασφάλιση συμμετοχής των νέων και η βελτίωση των ψηφιακών και προγραμματιστικών δεξιοτήτων τους (στο πεδίο της εικονικής πραγματικότητας). Το χωριό [Ansó \(ES\)](#) προσφέρει μια καλή πρακτική, μέσω της οποίας τα παιδιά του χωριού διαβουλευτήκαν με τους ηλικιωμένους σχετικά με το μέλλον του χωριού.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΚΑΙ ΚΟΛΠΑ: ΑΠΟ ΚΑΠΟΥ ΠΡΕΠΙ ΝΑ ΞΕΚΙΝΗΣΕΤΕ

Ακόμα και στο Έργο Smart Rural 21, είδαμε άλλες αγροτικές κοινότητες να έχουν περισσότερη επιτυχία και άλλες μικρότερη, όσον αφορά την ικανότητά τους να «κερδίσουν την κοινότητα» για τη διαδικασία των Έξυπνων Χωριών. Πιστεύουμε ότι κύριος λόγος ύπαρξης του Έργου δεν είναι να αναδειχθούν κάποια «υποδειγματικά» χωριά, αλλά **να κατανοηθούν οι πραγματικές δυναμικές διαδικασίες μέσα σε μια αγροτική κοινότητα και να είναι εφικτό να αποφασιστεί τι λειτουργεί και τι όχι**. Σε αυτό το πλαίσιο, επιτρέπεται να υπάρχουν και αποτυχίες. Μην αφήσετε τον εαυτό σας να παραπλανηθεί («ό,τι λάμπει δεν είναι χρυσός») και αναζητήστε την πραγματική αξία του έργου. Την ίδια στιγμή, θα πρέπει πάντοτε να λαμβάνετε

υπόψη τις δυνατότητες μιας κοινότητας. Το έργο έχει λειτουργήσει ακόμα και με κοινότητες που εμπνέονταν από ένα ή από πολύ λίγα ηγετικά, προσηλωμένα άτομα σε πολύ ‘καθυστερημένες’ περιοχές, όπου δεν υπήρχε ουσιαστικά κοινότητα για να συμμετάσχει. Αν έχετε ιδέες και όραμα, μη φοβηθείτε: **Από κάπου πρέπει να ξεκινήσετε**.

Δεν είναι «αποτυχία» το να ξεκινήσει η διαδικασία από ένα ή από ελάχιστα άτομα. Αποτυχία είναι η έλλειψη πραγματικής προσήλωσης και οράματος στο άτομο ή τα άτομα που ηγούνται της διαδικασίας –ή που, μάλλον, παίζουν τον κυρίαρχο ρόλο σε αυτήν– και όπου τα προσωπικά συμφέροντα επικρατούν επί των ιδεών και του οράματος για την αγροτική κοινότητα και την περιοχή.

Το γεγονός ότι παρόλο που δεν υπάρχει επίσημο θεσμικό ή χρηματοδοτικό σύστημα υπάρχει, ωστόσο, ισχυρή δέσμευση σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και ορισμένων κρατών μελών για υποστήριξη των Έξυπνων Χωριών μέσω πολλαπλών πηγών χρηματοδότησης, αποτελεί πηγή ελπίδας για τις αγροτικές κοινότητες. Η χρηματοδότηση καινοτόμων λύσεων στα πλαίσια της τοπικής αγροτικής ανάπτυξης μέσω μιας χωρικής προοπτικής μέχρι σήμερα πραγματοποιείται – σχεδόν αποκλειστικά – μέσω της προσέγγισης LEADER/CLLD. Είναι βέβαιο ότι η προσέγγιση LEADER/CLLD θα παραμείνει η βασικότερη πηγή χρηματοδότησης για τα Έξυπνα Χωριά. Ωστόσο, το LEADER/CLLD διαθέτει σχετικά μικρό μερίδιο των κεφαλαίων αγροτικής ανάπτυξης και, προκειμένου να γίνει πράξη η καινοτομία στις τοπικές αγροτικές κοινότητες, χρειαζόμαστε τη συμμετοχή περισσότερων κεφαλαίων και φορέων χάραξης πολιτικής στην υπόθεση αυτή. **Τα Έξυπνα Χωριά μπορούν να ανοίξουν νέες πόρτες, χρειάζεται απλώς να συνεχίσετε να τις χτυπάτε**.

Σίγουρα είναι δύσκολο να προσανατολιστεί κανείς μέσα στη ζούγκλα των χρηματοδοτήσεων της Ε.Ε. και των προγραμμάτων, των παρεμβάσεων και των προσκλήσεων για προτάσεις, ειδικά για μια αγροτική κοινότητα που διαθέτει περιορισμένους πόρους. Επίσης, πολλές αγροτικές κοινότητες απογοητεύονται όταν δεν στεφθούν με επιτυχία οι αιτήσεις τους, για τις οποίες συνήθως έχει δαπανηθεί πολλή ενέργεια και πολλοί πόροι, κάτι που επίσης οφείλεται στο αυστηρό διοικητικό περιβάλλον. Συνεπώς, πολλές απλώς εγκαταλείπουν την προσπάθεια, πιστεύοντας ότι έχουν πιο σημαντικές «πραγματικές δουλειές» να κάνουν, ενδεχομένως δικαιολογημένα. Η ανάμειξη με έργα που

Το πρόγραμμα Smart Rural 21 παρέχει εξειδικευμένη υποστήριξη σε ορισμένες από τις αγροτικές κοινότητες, προκειμένου αυτές να αναγνωρίσουν πηγές χρηματοδότησης και να υποβάλουν αίτημα για τη λήψη της (για παράδειγμα, στις κοινότητες [Ansó](#) στην Ισπανία, [Os-tana](#) στην Ιταλία και [Stanz im Mürz-tal](#) στη Αυστρία). Μπορείτε να μάθετε περισσότερα για την εμπειρία αυτών των χωριών μεταβαίνοντας στις ιστοσελίδες τους και εξετάζοντας τον χάρτη πορείας κάθε χωριού.

χρηματοδοτούνται από την Ε.Ε. δεν είναι πάντα εύκολη υπόθεση και οι αγροτικές κοινότητες ενδέχεται να χρειαστούν εξειδικευμένη υποστήριξη και συμβουλευτικές υπηρεσίες για να αναγνωρίσουν τις κατάλληλες προσκλήσεις, να υποβάλουν αίτημα χρηματοδότησης και να εξασφαλίσουν τη συμμόρφωση με τις (διοικητικές) απαιτήσεις. Είναι δύσκολο να πει κανείς εκ των προτέρων αν η επένδυση θα αξίζει τον κόπο. Κάτι που, ωστόσο, αξίζει τον κόπο, είναι η προσπάθεια λήψης χρηματοδότησης, καθώς οι σχετικές χρηματοδοτικές ευκαιρίες που υπάρχουν είναι πολλές. Όπως ισχύει και για άλλα πράγματα, η ικανότητα προετοιμασίας μιας σωστής αίτησης είναι και αυτή μια δεξιότητα που μπορεί να αποκτηθεί με μια σχετική

Η [2η Ακαδημία Έξυπνων Χωριών](#) εστίασε ιδιαίτερα (κατά τη δεύτερη ημέρα της) στην απόκτηση πρόσβασης σε διάφορες πηγές – ειδικά στον σχεδιασμό σχημάτων πληθοχρηματοδότησης (Crowd – Funding) – από τις αγροτικές κοινότητες.

υποστήριξη, ειδικά αν έχετε ήδη κατά νου τις κατάλληλες ιδέες και τα κατάλληλα κίνητρα.

Εκτός από τη δημόσια χρηματοδότηση, οι αγροτικές κοινότητες συχνά χρειάζεται να «πάρουν το μέλλον τους στα δικά τους χέρια» – ειδικά εκείνες που ενεργούν πιο προληπτικά – δηλαδή χρειάζεται να εξετάσουν εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης, όπως και

Το πρόγραμμα Smart Rural 21 προσδιόρισε έξι μοντέλα διακυβέρνησης κατά την ανάλυση της διαδικασίας Έξυπνων Χωριών στις συμμετέχουσες αγροτικές κοινότητες. Κάθε μοντέλο έχει «τα συν και τα πλην του». Τα έξι μοντέλα είναι τα ακόλουθα:

- Μοντέλο 1Α: Σχετικά κυρίαρχη θέση του εκλεγμένου δημάρχου/αντιδημάρχου και της ομάδας τους.
- Μοντέλο 1Β: Εκλεγμένοι δήμαρχοι / αντιδήμαρχοι και έντονη συμμετοχή της κοινότητας
- Μοντέλο 2Α: Ισχυροί (μη εκλεγμένοι) τοπικοί ηγέτες / ηγετικές μορφές σε κυρίαρχη θέση
- Μοντέλο 2Β: Ισχυροί (μη εκλεγμένοι) τοπικοί ηγέτες / ηγετικές μορφές και έντονη συνεργασία με την τοπική κοινότητα

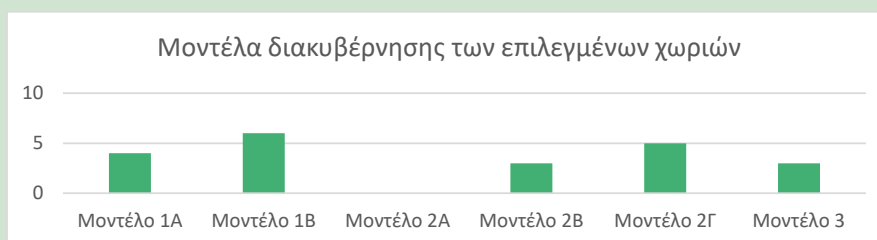
συχνά συμβαίνει. Μπορούν να διερευνηθούν, μεταξύ άλλων, πηγές ιδιωτικής χρηματοδότησης, βιώσιμα επιχειρηματικά μοντέλα, ΜΚΟ/ιδρύματα, σχήματα πληθοχρηματοδότησης (Crowd – Funding), καθώς και τα χρηματοδοτικά εργαλεία της Ε.Ε..

- Μοντέλο 2Γ: Τοπική επαγγελματική/ατομική ή εξειδικευμένη οργάνωση ως κινητήρια δύναμη της διαδικασίας

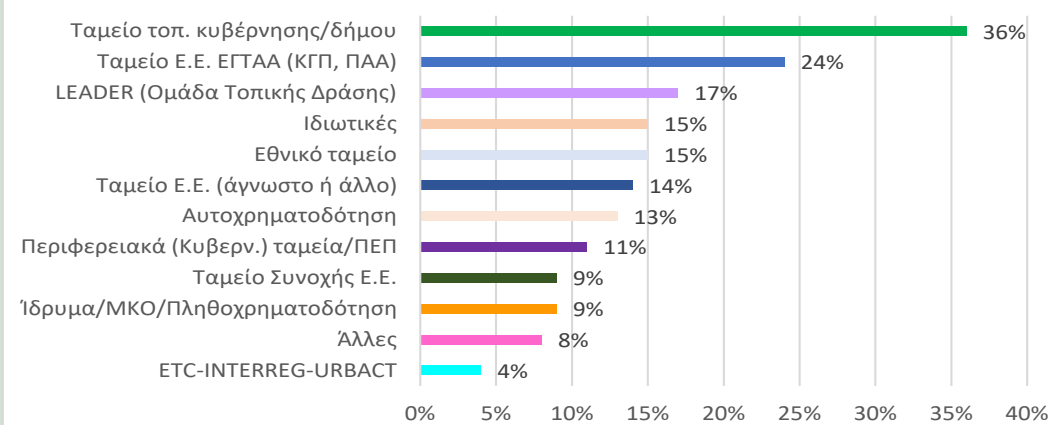
- Μοντέλο 3: Αυτοοργανωμένοι φορείς τοπικής διακυβέρνησης αποτελούμενοι από ντόπιους

Τα χωριά του Έργου Smart Rural 21 κατατάσσονται στα διάφορα αυτά μοντέλα με τον τρόπο που φαίνεται παρακάτω.

Σε ποιο μοντέλο κατατάσσεται η δική σας αγροτική κοινότητα;

Πηγές χρηματοδότησης για τοπικά έργα αγροτικών κοινοτήτων

Το Έργο Smart Rural 27 διεξήγαγε μια ανάλυση (τον Σεπτέμβριο του 2021), η οποία κάλυψε ένα μεγάλο δείγμα πρωτοβουλιών για τις αγροτικές κοινότητες, προκειμένου να κατανοηθεί ο βαθμός στον οποίο οι αγροτικές κοινότητες έχουν πρόσβαση στη χρηματοδότηση από την Ε.Ε. (και από άλλες πηγές).

Η ανάλυση έδειξε ότι οι περισσότερες λύσεις υλοποιούνται με χρήματα από τοπικά/κυβερνητικά, ιδιωτικά ή εθνικά κεφάλαια. Μεταξύ των κεφαλαίων

της Ε.Ε., εκείνο στο οποίο είχαν πρόσβαση οι τοπικές κοινότητες ήταν σχεδόν αποκλειστικά μέσω των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης και, εντός των Προγραμμάτων, μέσω του LEADER/CLLD. Κάτι τέτοιο επισημαίνει ότι υπάρχουν πιθανές προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβαση σε διάφορα ταμεία της Ε.Ε. σε επίπεδο τοπικών αγροτικών κοινοτήτων.

Πηγή: Παρουσίαση της Edina Ocsko, Συντονίστριας του έργου Smart Rural 27

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΚΑΙ ΚΟΛΠΑ: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΞΥΠΝΩΝ ΛΥΣΕΩΝ

✓ Το να βρει κανείς τον δρόμο του στη ζούγκλα των διάφορων δημόσιων προσκλήσεων για υποβολή αίτησης χρηματοδότησης, να κατανοήσει τις προϋποθέσεις και τελικά να υποβάλει αίτηση είναι ένα αρκετά μεγάλο βάρος. Οι πληροφορίες για τις διάφορες πολιτικές στον ιστότοπο του Έργου Smart Rural 21 μπορούν να αποτελέσουν καλή αφετηρία για την αναγνώριση πιθανών πηγών χρηματοδότησης. Πρέπει να αναλογιστείτε αν θέλετε να ακολουθήσετε αυτόν τον δρόμο και, αν ναι, **ενδεχομένως θα χρειαστείτε συμβουλές από ειδικούς για τις αντίστοιχες ενέργειες.**

✓ Η διεκδίκηση δημόσιας χρηματοδότησης και το κυνήγι των αντίστοιχων προσκλήσεων δεν είναι απαραίτητα ο μόνος τρόπος λήψης χρηματοδότησης, γιατί **μπορούν να εξεταστούν και άλλες εναλλακτικές επιλογές**, ειδικά τα μοντέλα βιώσιμης επιχειρηματικότητας και η πληθοχρηματοδότηση (Crowd – Funding).

✓ **Οι πιο επιτυχημένες και οι πιο «έξυπνες» αγροτικές κοινότητες δεν είναι απαραίτητα και εκείνες που έχουν τη μεγαλύτερη επιτυχία στην υποβολή αιτήσεων χρηματοδότησης.** Ορισμένες κοινότητες αναπτύσσουν τις δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να έχουν επιτυχία στην υποβολή αιτήσεων χρηματοδότησης, όμως αντιμετωπίζουν επίσης τον κίνδυνο να δώσουν υπερβολικό βάρος στις ευκαιρίες χρηματοδότησης, παρά στις έξυπνες στρατηγικές, ως κίνητρο.

✓ Οι αγροτικές κοινότητες μπορούν να δράσουν προληπτικά ώστε να αναγνωρίσουν τις πηγές που σχετίζονται περισσότερο με τους δικούς τους σκοπούς (παρά να λειτουργήσουν με βάση τις πηγές που είναι διαθέσιμες). **Μια καλή αφετηρία είναι να σκεφτείτε τις συμπράξεις μεταξύ τοπικών στόχων και στόχων υψηλότερου επιπέδου** (π.χ. εκείνων που έχουν οριστεί από τις Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης LEADER ή από περιφερειακά προγράμματα και πολιτικές).

✓ Επιπλέον των εθνικών προγραμμάτων χρηματοδότησης, υπάρχουν επίσης και ευκαιρίες για διασυνοριακά / διακρατικά έργα, όπως οι προσκλήσεις για τα έργα διεθνούς συνεργασίας του προγράμματος LEADER και για τα προγράμματα Interreg, Ευρώπη για τους πολίτες, Erasmus+ και Horizon Europe.

✓ Εκτός από το Έργο Smart Rural 21, υπάρχουν και άλλες ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες που εργάζονται για την υποστήριξη των χωριών και την υποβοήθηση της ανάπτυξης στρατηγικών έξυπνων χωριών, πρωτοβουλίες που λειτουργούν μέσα από ένα πιο υποστηρικτικό περιβάλλον. Μεταξύ άλλων, οι ενδιαφερόμενοι ίσως είναι καλό να παρακολουθήσουν τις εξελίξεις σχετικά με το [Έργο Smart Rural 27](#).

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: ΕΞΥΠΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

[Χάρτης πορείας έργου Smart Rural 21](#): πρακτικά εργαλεία για την υλοποίηση στρατηγικών

[Βάση δεδομένων έξυπνων λύσεων έργου Smart Rural 21](#): έξυπνες λύσεις με λεπτομέρειες υλοποίησης

[Προφίλ και λύσεις των χωριών του έργου Smart Rural 21](#): λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τις έξυπνες δράσεις που εκτελέστηκαν από τα χωριά

4. ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Σε αυτόν τον σύντομο οδηγό προσπαθήσαμε να μοιραστούμε μαζί σας την ουσία από την εμπειρία που συσσωρεύτηκε στο πλαίσιο του Έργου Smart Rural 21, μέσω της συνεργασίας με αγροτικές κοινότητες σε όλη την Ευρώπη, κατά το 2020 και 2021. Τα μηνύματα και οι πόροι αυτοί αποτελούν απλώς σημεία εκκίνησης για ένα ταξίδι που κάθε αγροτική κοινότητα πρέπει να κάνει μόνη της. Το βάρος της σκληρής αυτής εργασίας πέφτει επάνω σε εσάς, τους κατοίκους των αγροτικών περιοχών που αντιμετωπίζουν τόσο πολλές προκλήσεις αλλά και που, όπως ελπίζουμε, έχουν και πολλές νέες ευκαιρίες.

Στόχος της έννοιας των Έξυπνων Χωριών, είναι να αποτελέσει εφόδιο για το ταξίδι αυτό. Δεν πρόκειται ακόμη για μια πλήρη και ολοκληρωμένη έννοια. Όπως οι έξυπνες και καινοτόμες λύσεις που θα εφαρμοστούν στις αγροτικές κοινότητες, η έννοια των Έξυπνων Χωριών είναι και η ίδια ένας πειραματισμός. Το κατά πόσον θα

μετατραπεί σε επιτυχία ή σε χαμένη ευκαιρία και κενή τεχνική γλώσσα, είναι κάτι που επίσης εξαρτάται από όλους εμάς. Δεν είστε μόνοι σας σε αυτό το ταξίδι. Πολλά κράτη μέλη υποστηρίζουν ενεργά τα Έξυπνα Χωριά στην προγραμματική περίοδο 2021-2027 και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεχίζει να παρέχει τη δική της υποστήριξη, όπως η 2η Προπαρασκευαστική Δράση για τις Αγροτικές Περιοχές στον 21ο αιώνα ([Πρόγραμμα Smart Rural 27](#)). Συνταξιδέψτε κι εσείς μαζί μας και συνδεθείτε με τα άλλα χωριά για να μοιραστείτε τις εμπειρίες που θα έρθουν.

«Ο μόνος τρόπος να μεταφέρεis πληροφορίες είναι μέσα από το συναίσθημα. Και αυτό είναι πολύ σημαντικό. Γιατί συγγενής του συναίσθηματος είναι το πάθος.»

Fritz Pichler,
Δήμαρχος του Stanz

